

Integraal Huisvestingsplan onderwijs

2024 - 2027

Onderwijshuisvesting in de
gemeente Westerkwartier

Quadraten
meer waarde^{nl} in onderwijs en opvang

rsg de Borgen

Primenius

lauwers college
voor jou

noorder
Bas1S
scholen met de bijbel

Gemeente
Westerkwartier

Inhoudsopgave

Voorwoord	5
Inleiding	7
1 Visie op onderwijs	7
1.1 Wonen en voorzieningen	7
1.2 Visie schoolbesturen	8
2 Actuele ontwikkelingen onderwijs	14
2.1 Lokaal	14
2.2 Regionaal	14
2.3 Landelijk	15
3 Leerlingenprognoses: ruimtebehoefte	16
3.1 Primair onderwijs	16
3.2 Voortgezet onderwijs	17
4 Kwaliteitseisen nieuwbouw, uitbreiding en renovatie	18
4.1 Kwaliteitskader PO en VO	18
4.2 Eisen schoolgebouw inclusief onderwijs	19
5 Duurzaamheid en bouwkundige staat schoolgebouwen: resultaten onderzoeken	20
5.1 Energietransitie en locaties schoolgebouwen.	21
5.2 Ambities en klimaatakkoord	21
6 Gevolgen onderzoeken duurzaamheid en bouwkundige staat	22
6.1 Schoolgebouwen in de eerste tranche onderzoeken	22
6.2 Schoolgebouwen in de tweede tranche onderzoeken	22
6.3 Visie op de toekomst van schoolgebouwen	23
7 Voorstel onderwijshuisvesting 2024-2027	24
7.1 Strategische keuzes	24
7.2 Korte termijn	25
7.3 Middellange termijn	25
7.4 Lange termijn	26
8 Rollen en verantwoordelijkheden	27
8.1 Verantwoordelijkheidsverdeling	27
8.2 Bouwheerschap	27
8.3 Aanbesteden	27
8.4 Feitelijke kosten, begroting of budgetplafond	27
8.5 Uitvoeringsprogramma IHP	28

9 Verordening voorzieningen huisvesting onderwijs Westerkwartier 2025	29
10 (Integraal) kindcentrum en kinderopvang in bestaande schoolgebouwen	31
10.1 Kindcentra (KC's) en Integrale kindcentra (IKC's)	31
10.2 Huisvesting kinderopvang in (I)KC's	32
10.3 Kinderopvang in bestaande schoolgebouwen	32
11 Openbare schoolterreinen	33
11.1 Verantwoordelijkheid	33
11.2 Vergroening schoolplein en speelterrein	34
12 Verkeersveilige schoolomgeving	35
13 Ruimten voor bewegingsonderwijs	36
14 Veiligheid, verzekeringen en schade door bijzondere omstandigheden	37
14.1 Integraal veiligheidsbeleid	37
14.2 Schade, vergoeding en verzekering	37
14.3 Taxatie	38
14.4 Zonnepanelen	38
14.5 Voorkomen van schade	38
15 Maatschappelijke functie van scholen in dorpen	39
16 Financiën: Rijk, schoolbesturen en gemeente	40
16.1 Bekostigingssysteem in Nederland	40
16.2 Financiële gevolgen investeringen IHP	41
17 Kaders en conclusies	42
17.1 Kaders	42
17.2 Conclusies	42
Bijlagen	43
Bijlage 1. Leerlingenprognoses primair onderwijs met ruimtebehoefte	44
Bijlage 2. Leerlingenprognoses voortgezet onderwijs met ruimtebehoefte	48
Bijlage 3. Kwaliteitskaders PO en VO	49
Bijlage 4. Bouwjaar, capaciteit en boekwaarde schoolgebouwen	50
Bijlage 5. Energielabels scholen maatwerkadvies	52
Bijlage 6. Kinderopvang in schoolgebouwen en (I)KC's	53
Bijlage 7. Overzicht openbaar toegankelijke schoolterreinen (-pleinen)	54
Bijlage 8. Adressenlijst schoolgebouwen	55

Voorwoord

Voor u ligt het nieuwe Integraal Huisvestingsplan (IHP) onderwijs 2024-2027 van de gemeente Westerkwartier. Dit plan is tot stand gekomen door constructief overleg met de zeven schoolbesturen in de gemeente. Een woord van dank is dan ook gericht aan de onderwijsbesturen NoorderBasis, Goud, Quadraten, Primenius, rsg de Borgen, Lauwers College en Terra.

Met bijna 8.000 leerlingen en 42 scholen staan we voor grote uitdagingen. Het onderwijsveld is aan het veranderen. De gebouwen passen niet altijd meer bij de gewenste onderwijsvormen. Met het doel om in 2050 klimaatneutraal te zijn, zullen we gezamenlijk de nodige stappen moeten zetten.

We zien het belang van goed onderwijs in passende gebouwen. We hebben afspraken gemaakt over onderwijshuisvesting in het primair en voortgezet onderwijs die zijn vastgelegd in dit IHP. Goede onderwijshuisvesting is een voorwaarde om modern onderwijs te kunnen geven in een gezonde omgeving. Dit geldt voor leerlingen, leerkrachten en het overige onderwijspersoneel. Het binnenklimaat speelt sinds corona een steeds grotere rol in gebouwen.

Onderwijshuisvesting is een gezamenlijke en wettelijke verantwoordelijkheid van gemeenten en schoolbesturen. In beide gevallen zal de bekostiging vanuit het Rijk voldoende moeten zijn om deze verantwoordelijkheid waar te kunnen maken.

Dat is helaas nog niet het geval. Toch willen we onze taken zo veel mogelijk waar maken. Daarom hebben we de nodige beleidsafspraken in dit IHP verwoord. De richting die we uit willen gaan is beschreven en wordt concreter in de uitvoering.

In het op te stellen uitvoeringsprogramma worden de diverse scenario's uitgewerkt. Op basis van de vastgestelde uitgangspunten kan een prioriteiten volgorde en planning worden gemaakt voor de schoolgebouwen. De financiële polsstok zal het tempo van de uitvoering bepalen. Wij zetten in op verre sprongen.

Bé Schollema

Voorzitter stuurgroep IHP Westerkwartier

Afbeelding 1. Overzicht scholen in het Westerkwartier

Inleiding

Door het opstellen van dit nieuwe IHP ontstaat een gezamenlijk beeld van de organisatie en financieringsopgave van onderwijshuisvesting in de toekomst. Voor de gemeente worden investeringen in de huisvesting beter beheersbaar en voorzienbaar. Daarnaast is het voor schoolbesturen van belang om zicht te krijgen op- en samenhang te krijgen tussen plannen voor de onderwijshuisvesting. Zij kunnen hier hun onderhoudsactiviteiten op afstemmen en zo kunnen onnodige investeringen worden voorkomen. Met het opstellen van een IHP willen de gemeente en de schoolbesturen de toekomstige huisvestingsopgaven integraal benaderen en voorkomen dat er ad-hoc beslissingen genomen moeten worden.

Met de te maken afspraken in het IHP willen gemeente en schoolbesturen gezamenlijk bereiken dat leerlingen en personeel in het primair en voortgezet onderwijs kunnen leren en werken in gebouwen die bijdragen aan leer- en werkprestaties. Dat vertaalt zich in duurzame, inspirerende en functionele gebouwen die een goed binnenklimaat hebben en voor alle partijen binnen de beschikbare middelen te exploiteren zijn.

We willen de schoolgebouwen ook meer betrekken in het maatschappelijk (sociaal, cultureel, sport) leven in een dorp of regio. Investerings in onderwijs dragen zo bij aan het maatschappelijk kapitaal. Waar mogelijk willen we voorzieningen combineren met andere sectoren, zoals de sport en cultuur. Daarbij kijken we ook naar het gezamenlijk gebruik en exploitatievoordelen. Het beheer van multifunctionele accommodaties is in de praktijk een aandachtspunt. Dat beheer ligt in handen van een stichting of van de schoolbesturen zelf.

1 Visie op onderwijs

1.1 Wonen en voorzieningen

De gemeente Westerkwartier heeft een behoorlijk grote opgave voor het realiseren van woningen. De woningbouw heeft zich de afgelopen jaren met name geconcentreerd in de dorpen Leek, Marum en Zuidhorn. Maar ook in andere dorpen zijn of worden, door de woonplannen, veel nieuwe woningen gerealiseerd. Waar mensen wonen zijn ook voorzieningen voor de inwoners nodig.

Voor de kinderen en jongeren moeten in ieder geval scholen op een redelijke afstand van huis aanwezig zijn omdat het volgen van onderwijs een wettelijke verplichting is. Voor veel jonge ouders is voldoende kinderopvang een vereiste om te kunnen werken. Daarnaast leren kinderen er ook om zich te ontwikkelen en met elkaar te spelen. De gemeente bevordert deelname aan de "peuterspeelzalen" voor doelgroepkinderen die baat hebben bij vroeg- en voorschoolse educatie (VVE). In alle grotere dorpen is een VVE-aanbod aanwezig. We zien de laatste jaren dat er steeds vaker (integrale) kind centra (KC) gevormd worden. In een (integraal) kindcentrum wordt zowel onderwijs als kinderopvang aangeboden.

We laten iedere twee jaar leerlingenprognoses opstellen om de ruimtebehoefte van scholen te kunnen bepalen. In de leerlingenprognoses worden zowel de demografische bevolkingsamenstelling als de woningvoorraad en woningbouwplannen meegenomen. Toch is het verstandig om bij het maken van woningbouwplannen direct rekening te houden met de nodige voorzieningen. Voor de onderwijshuisvesting betekent dit: rekening houden dat er uitbreiding

nodig is. We hebben het dan niet over het stichten van nieuwe scholen aangezien dat gelet op de vereisten zeer lastig is. De schoolbesturen verplaatsen of verhuizen dan liever een school.

1.2 Visie schoolbesturen

In de gemeente Westerkwartier zijn zeven verschillende schoolbesturen binnen het primair en voortgezet onderwijs actief. In het primair onderwijs gaat het om stichting Quadraten, stichting NoorderBasis, stichting Goud en stichting Primenius. Binnen het voortgezet onderwijs zijn het rsg de Borgen, Lauwers College en Terra actief. Hoewel de huisvesting voor Terra Oldekerk niet onder de gemeentelijke verantwoordelijkheid valt maar onder het Rijk, is er wel een visietekst. De onderstaande teksten zijn door de schoolbesturen aangeleverd en kunnen daarom anders zijn qua tekst en opbouw dan de rest van het document. Het IHP is verder een gezamenlijk document.

Stichting Quadraten

Stichting Quadraten is een samenwerkingsbestuur met 32 scholen in de gemeenten Westerkwartier en Noordenveld. De stichting biedt tevens opvang. Stichting Quadraten wil dat alle kinderen in dit gebied door goed onderwijs en opvang dezelfde kansen krijgen. Dat doen we mede door kinderen bij elkaar te brengen op één plek in een dorp of wijk in een samenwerkingschool, samenlevingsschool, christelijke school of openbare school. We vergroten de kansen van kinderen tevens door het verbinden van onderwijs en opvang en door samenwerking met partners in de regio. In het eerste koersplan Quadraten voor opvang en onderwijs 2023-2027 is een nadrukkelijke keus gemaakt om opvang en onderwijs te integreren en een doorgaande ontwikkellijn te waarborgen.

Wat we beogen met kindcentra is dat ouders, leerlingen en personeel werken vanuit één pedagogische visie. Ouders, kinderen en personeel ervaren steeds meer voordelen. Wij willen deze verantwoordelijkheid graag samen met de gemeente nemen en hierin de komende jaren gezamenlijk optrekken. We willen een regiovisie op ontwikkeling van kinderen van 0-18 jaar waarin kindcentra een prominente plaats innemen. Door samenwerking met partners kunnen we een breed aanbod van voorzieningen in kindcentra voluit realiseren. Kindcentra werken samen met organisaties voor welzijn, (jeugd)zorg en ondersteuning. De scholen van Quadraten gaan in hun eigen tempo werken aan de realisatie van een kindcentrum. Daarbij blijkt dat niet ieder kindcentrum een kopie is van een ander kindcentrum: ze kunnen onderling van elkaar verschillen.

De inventarisatie van het planbeeld van scholen laat zien dat het aantal scholen van Quadraten in de komende jaren waarschijnlijk behoorlijk stabiel zal blijven. De krimp en daling van leerlingenaantallen is voorbij en er zal sprake zijn van een gemiddeld stabiele instroom en uitstroom van leerlingen in de regio. De diversiteit in de omvang van de scholen, het ontwikkelstadium richting IKC-vorming, de staat van de gebouwen, etc. is zéér groot. De betaalbaarheid van de kleinere scholen van Quadraten staat fors onder druk. Er zijn 13 scholen met een leerlingenaantal van minder dan 100. In tegenstelling tot de grote scholen in Zuidhorn, Leek en Marum zien we hier een verdere daling. Het instandhouden van 29 panden (waarvan 27 in de gemeente Westerkwartier) op het totale leerlingenaantal van Stichting Quadraten vormt een enorme financiële uitdaging. Al jaren is bekend dat de bekostiging in het primair onderwijs niet dekkend is om de materiele kosten te financieren.

Bij een duurzame inrichting van de organisatie horen ook functionele en energiezuinige gebouwen die passen bij onze ambities. We hebben 11 schoolgebouwen van een matige kwaliteit en 3 schoolgebouwen van slechte kwaliteit, en deze scholen passen die niet meer bij wat het onderwijs

nu vraagt. De ontvangen vergoeding van de overheid voor kosten ten aanzien van materiele instandhouding is ontoereikend en het tekort dreigt momenteel op te lopen van 1 miljoen naar 3 miljoen euro. Het is een acuut probleem waarmee vooral schoolbesturen met veel schoolgebouwen van matige kwaliteit worden geconfronteerd. Gemeenten en schoolbesturen zijn samen verantwoordelijk voor goede schoolgebouwen. In de integrale huisvestingsplannen van gemeenten verwoorden we samen met de gemeenten en andere onderwijspartners onze ambities ten aanzien van huisvesting.

Stichting NoorderBasis

De identiteit van het onderwijs door NoorderBasis wordt zichtbaar in de huisstijl en de schoolgebouwen. Kenmerken als transparantie, openheid, veiligheid en vertrouwen worden concreet zichtbaar in de huisstijl, de teamkamers en de inrichting van de scholen. Concreet betekent dit dat we houden van open scholen, waarin we elkaar zien werken en het makkelijk is om contact te maken en elkaar te spreken en/of samen te werken.

We houden van ruimtes waarin we elkaar en ouders kunnen ontmoeten en waar ruimte is voor gezamenlijke openingen, ouderavonden etc. De verbinding met de lokale gemeenschap is (...) belangrijk voor NoorderBasis. Daarom participeren NoorderBasis scholen in lokale, gemeentelijke netwerken en overleggen. NoorderBasis scholen leveren een herkenbare bijdrage aan lokale initiatieven. We streven voor de komende periode naar meer actieve deelname in de plaats, buurt en wijk van de school. Concreet stellen we onze scholen open voor als stemlokaal, of ons plein voor lokale of buurtevenementen. Denk ook aan informatieavonden van de gemeente voor de buurt in de centrale ruimten, e.d.

NoorderBasis werkt gericht aan doorgaande ontwikkel- en leerlijnen van kinderen, en wil zich bezinnen op verdergaande samenwerking met lokale en regionale aanbieders van onderwijs en kinderopvang. Daarom onderzoeken we de mogelijkheden voor vormen van kindcentra in en bij onze scholen. Concreet zoeken we partners die bij ons passen m.b.t. identiteit, maar soms ook passende lokale partijen. Door de grote geografische spreiding van onze scholen hebben we niet een vaste partner. En omdat onze scholen verschillen in grootte van 50 tot over de 350 leerlingen zoeken we naar passende samenwerking. Voor de grotere scholen kan dat zijn een ontwikkeling tot kindcentra, voor de kleinere samenwerking met een partij. Aangezien we geen eigen geld mogen gebruiken voor extra vierkante meters, is de consequentie dat we keuzes moeten maken. We vinden ontmoeting belangrijk in open ruimtes, maar we vinden opvang ook belangrijk.

Alle leerlingen hebben recht op goed onderwijs. NoorderBasis wil voor elk kind onderwijs dat aansluit bij zijn of haar talenten. We streven naar meer contact met lokale voorschoolse opvang en actieve participatie in de werkgroepen van de samenwerkingsverbanden. Alle scholen hebben het eigen ondersteuningsplan op de website staan. Concreet betekent passend onderwijs dat we kinderen graag thuisnabij willen onderwijzen. En inclusief onderwijs vraagt goede leerkrachten, tijd en ruimte voor extra ondersteuning. Dit betekent ook dat er vaker externe partijen werkzaam zijn in de scholen, denk aan wijkteams, ondersteuning vanuit de jeugdzorg etc. En die hebben ruimtes in het gebouw nodig.

Vanuit onze identiteit kijken we ook naar de wereld en naar onze 'footprint.' Hoe kunnen we de schepping goed onderhouden. Zorgen voor een duurzame leefomgeving. Letten op onze uitstoot en impact op de wereld. We streven dus naar duurzame gebouwen, letten op groene pleinen etc. Het zal voor iedereen belangrijk zijn, ongeacht achtergrond en identiteit. Uiteraard kijken we naar (verkeers-)veiligheid. We stimuleren ouders om met de fiets te komen, maar doordat veel van onze scholen ook een regiofunctie hebben, is er ook veel aandacht voor verkeersveiligheid rondom de

scholen. Als het kan stimuleren we Kiss and Ride plekken (of Smok en Vot, Tút en Derút, al naar gelang je taalvoorkeur).

Stichting Goud

Stichting Goud biedt primair onderwijs aan in de gemeenten Groningen, Het Hogeland en Westerkwartier. Van onze dertig scholen bieden er twaalf scholen openbaar onderwijs aan, elf christelijk onderwijs en zijn er zeven samenwerkingsscholen. Op de samenwerkingsscholen worden HVO- (Humanistisch Vormingsonderwijs) en GVO- (Godsdienstig Vormingsonderwijs) lessen aangeboden. We zien het belang van een leefbaar platteland voor de regio. Thuisnabij onderwijs is hierbij een belangrijke factor. Iedere school heeft een eigen identiteit, passend bij het dorp waar de school staat. Zo kunnen we de kinderen in de regio kwalitatief goed onderwijs bieden. De visie is gebaseerd op het creëren van een omgeving waar ieder kind kan schitteren en zich naar eigen mogelijkheden en talenten kan ontwikkelen door het streven naar inspirerend en innovatief onderwijs. Door samen te werken met ouders, leerkrachten en de gemeenschap willen we een fundament leggen voor een glansrijke toekomst voor onze leerlingen.

Vanuit deze visie gaat Stichting Goud uit van de instandhouding van de scholen in Ezinge en Garnwerd. In beide gevallen is moeite gedaan om ze te behouden, en we streven ernaar dat ze voor het dorp iets toevoegen zolang de kwaliteit van het onderwijs gewaarborgd kan worden en dit financieel haalbaar is. Het schoolbestuur wil beide scholen door ontwikkelen naar een kindcentrum. Daartoe is in beide scholen reeds opvang aanwezig. De visie is om ook vanuit de inhoudelijke samenwerking met de kinderopvang deze ontwikkeling naar volwaardige kindcentra meer vorm te geven. Daarbij wordt ook gedacht aan het versterken van de onderlinge samenwerking tussen beide scholen en kinderopvang. In Garnwerd is er nog sprake van een dorpsinitiatief voor een centrale ontmoetingsplaats aan- of rondom de school, de school ziet hierbij koppelkansen bij nieuwbouw of renovatie van de school.

Kwalitatief goede schoolgebouwen worden door Stichting Goud gezien als een van de voorwaarden voor het geven van goed onderwijs. Alle scholen van Stichting Goud hebben een meerjarenonderhoudsplan, welke tweejaarlijks wordt bijgewerkt. Uitvoering van het onderhoud wordt zoveel mogelijk afgestemd op de IHP's binnen de verschillende gemeenten, Hierdoor kan er bij de uitvoering van het MJOP ook gekeken naar waar kwaliteitsverbetering mogelijk is, bijvoorbeeld op het gebied van functionaliteit, frisse scholen of duurzaamheid. Qua duurzaamheid worden voor bijna alle scholen binnen de stichting een energielabel en een energiescan opgemaakt, waarin verschillende scenario's worden doorgerekend.

De volgende stap is om op basis van de verwachte levensduur van de gebouwen- en de eigen MJOP voor elke school een duurzame meerjaren onderhoudsplanning op te stellen. Momenteel hebben een aantal scholen binnen de stichting een gebouwbeheerssysteem, waarbij monitoring van het verbruik al wordt gedaan. Dit willen we in de komende jaren uitbreiden naar de andere scholen.

Stichting Primenius

Stichting Primenius is een bestuur met ruim 4500 leerlingen verdeeld over 33 basisscholen in de provincies Groningen en Drenthe. Naast onderwijs verzorgt Primenius-Opvang op diverse locaties ook diverse vormen van opvang.

Dat maakt dat wij bij meerdere IHP'en betrokken zijn. Wij zien het uiteraard als onze primaire verantwoordelijkheid om kwalitatief goed onderwijs te bieden. Maar deze opdracht vatten we wel graag breder op. Naast kwalitatief goed onderwijs en in dit kader goede gebouwen die naast

functioneel, passend, energiezuinig, duurzaam ook toekomstbestendig zijn, kijken we naar onze plek in het totaal-aanbod van Primair onderwijs.

Verskillende fases van groei, krimp en samenwerkingen in onze omgeving maken dat wij een IHP graag aangrijpen om slim om te gaan met de altijd beperkte middelen. Het doorlopen van een IHP-traject is bij uitstek geschikt om het scholenlandschap in haar volle breedte tegen het licht te houden. Wij stellen ons daarbij graag constructief op. Wij realiseren ons terdege dat schaarse publieke middelen worden ingezet ten behoeve van onze kinderen. Dat maakt dat we zowel met de aan ons toevertrouwde kinderen als de beschikbare middelen uitermate zorgvuldig willen omgaan.

Rsg de Borgen

In de regio Westerkwartier-Noordenveld willen we als regionale scholengemeenschap een rol van betekenis vervullen. Daarom verbinden wij ons stevig met het primair onderwijs in ons voedingsgebied, met het vervolgonderwijs in het Noorden en met de maatschappelijke instellingen en het bedrijfsleven in onze regio. We blijven doorgaand inzetten op 'samen werken, samen leren, samen leven'.

Een school draagt bij aan de wereld van morgen. Wij zien het als onze opdracht om jonge mensen tussen 12 en 18 jaar dicht bij huis onderwijs en ontwikkeling te bieden: in de regio Westerkwartier-Noordenveld. Onderwijs dat ambitieus en realistisch tegelijkertijd is. Onderwijs waarbij mensen (leerlingen en medewerkers) verantwoordelijkheid krijgen en verantwoording afleggen.

Gebouw en omgeving moeten boven alles het onderwijs faciliteren. Dat betekent dat gebruikers er veilig en gezond kunnen functioneren. Dat geldt voor fysieke veiligheid, maar ook sociale en mentale veiligheid en gezondheid. Dus temperatuur en luchtkwaliteit, akoestiek en licht zijn onder controle, maar ook zichtbaarheid, geborgenheid en herkenbaarheid.

Door aantrekkelijke, soms verrassende vormgeving en inrichting worden leerlingen en medewerkers gestimuleerd om te ontmoeten, leren en samenwerken. Door juiste verhouding tussen openheid, transparantie en geborgenheid kan een ieder een plekje vinden voor de benodigde activiteit of rust en afzondering van het moment. Niet te groot en niet te klein en logistiek goed passend bij de onderwijsprocessen. Goed te onderhouden en aan te passen aan wijzigingen die zich in de loop van de tijd gaan voordoen.

De omgeving voorziet in ruimte waar mensen elkaar kunnen ontmoeten, maar ook zich kunnen afzonderen en concentreren. Een verzamelgebouw waar meerdere maatschappelijke en sociale functies bijeengebracht worden is een kans om leerlingen te laten kennismaken met meerdere groepen van de samenleving. Ook moet het gebouw een passende identiteit uitstralen. Een plek waar je wil zijn en een school waar je bij wil horen. Eigentijds, duurzaam en met karakter. De omgeving, buurt en terreininrichting zijn bepalend voor een stimulerend verblijf en sociaal verkeer in een groene duurzame en veilige ruimte, die gedeeld wordt met anderen.

Lauwers College

Het Lauwers College Grijpskerk biedt onderwijs aan leerlingen uit de weide omtrek, van Zoutkamp tot Boerakker en van Aduard tot Buring. Leerlingen komen veelal uit de gemeente Westerkwartier. Thuisnabij onderwijs is voor ons van grote waarde voor leerlingen uit het gehele Westerkwartier. De school heeft een belangrijke functie in de omgeving en het dorp Grijpskerk. Een goede en fijne middelbare school met een breed onderwijsaanbod draagt bij aan de leefbaarheid van het voorzieningsdorp Grijpskerk.

Het Lauwers College Grijpskerk heeft de volgende missie beschreven: 'Wij zijn een open christelijke school waar leerlingen en medewerkers hun talent en ambitie kunnen laten groeien vanuit een veilige omgeving. Daarbij handelen wij vanuit christelijke waarden en normen. Met ons onderwijs leren en stimuleren wij de leerlingen uit de omliggende regio om zich als mens in de volle breedte te ontwikkelen: cognitief, sociaal, moreel, cultureel en fysiek. Wij handelen hierbij vanuit de brede drievoudige opdracht: kwalificatie, socialisatie en persoonsvorming (Biesta, 2011,2015).'

Deze missie geven wij vorm in onze visie. Onderdeel van die visie is dat wij uitdagend, kansrijk en eigentijds onderwijs gericht op de ontwikkeling van onze leerlingen bieden. We hebben hierbij aandacht voor ieders creativiteit en talent. We zien en kennen onze leerlingen. We hebben de ambitie om onze leerlingen zo goed mogelijk te begeleiden in hun leerproces, door keuzemogelijkheden te bieden, vragen te stellen en leerlingen uit te dagen hun eigen vragen te formuleren. Wij handelen daarbij vanuit onze maatschappelijke opdracht, waarbij wij recht doen aan de positie van de school in de regio.

Om dit te kunnen bewerkstelligen is een functioneel en duurzaam schoolgebouw nodig. Wij hechten waarde aan het bieden van een gezonde leer- en werkomgeving voor onze leerlingen en medewerkers waar genoeg ruimte is om te leren en te werken. De ruimte die wordt geboden moet zowel in fysieke als mentale zin geboden worden. Al enige jaren kampen wij met een behoorlijk fysiek ruimtegebrek op onze school in Grijpskerk. Daarnaast voldoet het schoolgebouw ook niet aan de eisen die je mag verwachten van een gezonde werk- en leeromgeving. Naast de behoefte aan een meer goed gefaciliteerde fysieke ruimte om leerlingen goed onderwijs te kunnen bieden, vinden wij het als school ook belangrijk om bij te dragen aan een meer duurzame wereld. Wij willen als school graag het goede voorbeeld geven en ook aansluiten bij de omgevingsvisie van de gemeente Westerkwartier door duurzaamheid en circulariteit een belangrijk thema te maken inzake huisvesting. Hiermee willen we niet alleen onze bijdrage leveren aan het milieu en de omgeving, maar ook het goede voorbeeld geven aan jongeren in onze gemeente. Wij willen met onze school een bijdrage leveren aan de ambities: 'Verbonden met de omgeving, verbonden met elkaar' en 'Een toekomstbestendig Westerkwartier voor jong en oud' zoals verwoord in de omgevingsvisie van de gemeente Westerkwartier. Bovenstaande uitgangspunten staan aan de basis van de ontwikkeling rondom de nieuwbouwplannen van onze mooie school in Grijpskerk.

Terra Oldekerk

Terra Oldekerk maakt onderdeel uit van de verticale scholengemeenschap DCTerra. Wij verzorgen voortgezet onderwijs, middelbaar beroepsonderwijs en educatie voor jongeren en volwassenen. Dit doen we vanuit onze vertrouwde onderwijsmerken Terra en Drenthe College voor 7.350 studenten in het mbo en 3.900 leerlingen in het VO.

De missie van Terra vo is het geven van goed groen onderwijs aan onze leerlingen voor de wereld van nu en morgen. Dat doen wij zowel binnen als buiten de school zodat leerlingen een beeld krijgen van de maatschappij en inzicht krijgen hoe zij zelf hieraan kunnen bijdragen. Wij kijken over onze eigen grenzen heen, daarbij is het van belang dat de leerling zo min mogelijk overlap of onderbrekingen in het leerproces ervaart. We zoeken als Terra dan ook voortdurend naar samenwerkingen in de regio die bijdragen aan kwalitatief goed thuis nabij onderwijs. Wij willen dan ook verder investeren in de samenwerking met het po, vo en mbo in de gemeente Westerkwartier.

Het leren vindt bij ons plaats in een kleinschalige groene omgeving. De schoolgebouwen van Terra zijn in volledig eigendom en de bekostiging voor deze loopt de rijksbijdrage en niet via de gemeente. Dat Terra door een andere bekostigingssystematiek voor huisvesting niet aangewezen is op de gemeente Westerkwartier neemt niet weg dat we als maatschappelijke organisaties allen

dezelfde verantwoordelijkheid hebben voor goed onderwijs in de regio. Daarvoor is het van belang om samen te werken met de andere onderwijsaanbieders.

Net als de andere schoolbesturen benoemen in dit document wil Terra zich inzetten voor huisvesting die:

1. sociaal en technisch veilig en inspirerend is;
2. gezond is;
3. functioneel en veranderbaar is;
4. duurzaam is;
5. betaalbaar blijft.

Het schoolgebouw inclusief praktijkgebouw van Terra vo aan de Molenweg in Oldekerk voldoet aan de basiseisen van gezondheid en duurzaamheid. De komende jaren kunnen er nog verbeteringen aangebracht worden door isolatie en warmteopwekking te verbeteren en zonnepanelen te plaatsen. De gebouwen kunnen plaats bieden aan maximaal ca 560 leerlingen op 6169m², mits passend bij de praktijklokalen en het rooster. Op basis van de huidige prognoses van ongeveer 400 leerlingen de komende jaren is er ruimte voor koppelingen. Voor sport is de school aangewezen op de gemeentelijke sporthal 'Eekeburen'.

2 Actuele ontwikkelingen onderwijs

2.1 Lokaal

In het college-uitvoeringsprogramma is het volgende doel geformuleerd: "Samen met onze onderwijsinstellingen werken we aan perspectief voor onze jeugd. Hiervoor is het van belang dat onze schoolgebouwen op orde zijn." In dit IHP zal blijken dat dit nog een hele uitdaging zal worden.

In het voortgezet onderwijs zien we dat in het Westerkwartier globaal de helft van de VO-leerlingen onderwijs volgt in de eigen gemeente. De andere helft doet dit in de omliggende gemeenten. Dit zou, gelet op het brede aanbod aan voortgezet onderwijs in het Westerkwartier, niet nodig hoeven zijn. Met de realisatie van moderne schoolgebouwen, worden deze lokale scholen aantrekkelijker. Ook betere fiets- en OV-verbindingen tussen Noord en Zuid in de gemeente dragen daaraan bij.

Daarnaast zien we dat schoolgebouwen zijn gebouwd in een periode waarbij het onderwijs nog ingericht was volgens de "oude" lesmethode waarbij uitgegaan werd van aparte lokalen en veel gangen. De behoefte is gedurende de jaren veranderd. Er zijn nu flexibele gebouwen nodig en ook leerpleinen worden er vaker in meegenomen. Hierdoor kunnen kinderen meer zelfstandig werken.

Alle vier schoolbesturen voor het PO streven naar de vorming van kindcentra. De gemeente Westerkwartier is ook positief over de vorming van (I)KC's; in het belang van kinderen, ouders en de doorgaande lijn. We zetten als gemeente stevig in op de voor- en vroegschoolse educatie. Hoe kunnen schoolbesturen en gemeenten deze samenwerking vormgeven, met een vertaling naar de onderwijshuisvesting? En wie doet de investeringen in de kinderopvanglocaties? We komen hier op terug in het hoofdstuk 10 over de (I)KC's en de kinderopvang in nieuwe en bestaande scholen.

2.2 Regionaal

We zien twee regionale ontwikkelingen die in onze gemeente spelen: het nieuwkomersonderwijs en de zij instroom. Een ontwikkeling die de afgelopen jaren een grotere rol speelde, en nu een nieuwe fase in gaat, is het onderwijs aan nieuwkomers. Naast de statushouders die in het Westerkwartier wonen, kunnen ook de Oekraïners onder het nieuwkomersonderwijs geschaard worden evenals anderstaligen die baat hebben bij taalonderwijs voor een goede basis. Het onderwijs aan Oekraïners mag sinds kort wettelijk gecombineerd worden met een ISK (Internationale Schakelklas). Rsg de Borgen heeft een eerste ISK-locatie voor VO-leerlingen in De Woldborg in Grootegast. Voor de Borgenlocaties in Leek zijn enkele units beschikbaar gekomen die binnenkort worden geplaatst.

Het onderwijs aan nieuwkomers in het basisonderwijs vindt niet (meer) centraal plaats. Voorheen gebeurde dit op Jan Kuipers in Grootegast. Deze leerlingen gaan nu naar de reguliere basisscholen in de eigen omgeving. De schoolbesturen Quadraten en OPON (Noordenveld) overwegen wel het starten van een taalklas. Aan de gemeenten is gevraagd om deze regionale voorziening te steunen. De gemeenten in de provincie Groningen hebben samen een project nieuwkomersonderwijs lopen.

Een andere ontwikkeling is de zij instroom. De scholen merken dat er een ontwikkeling gaande is waarbij gezinnen uit de stad Groningen naar omliggende dorpen trekken om daar een betaalbare woning te kopen. Deze tussentijdse zij instroom is lastiger om in de voorspellingen mee te nemen en is dus mede afhankelijk van de woningmarkt. Daarnaast hebben met name de dorpen Leek en Zuidhorn goede OV-verbindingen met de stad Groningen, waardoor meer mensen hier willen wonen. Ook veel andere dorpen in onze mooie gemeente zijn in beeld.

2.3 Landelijk

Voor onderwijshuisvesting spelen een aantal ontwikkelingen waaronder het Klimaatakkoord. Alle (school)gebouwen dienen vanaf 2030 minimaal energielabel C te hebben. Vanaf 2050 moeten al deze gebouwen energieneutraal en aardgasvrij zijn. Dit heeft de nodige gevolgen voor het verouderde scholenbestand in de gemeente Westerkwartier, mede gelet op de huidige energielabels.

Daarnaast is de Rijksoverheid bezig met een wetswijziging voor onderwijshuisvesting. De verwachting is dat het hebben van een gezamenlijk integraal huisvestingsplan van scholen en gemeente een verplichting wordt, en dat hierin niet alleen voor de komende vier jaar, maar ook een doorkijk naar de komende 15 jaar wordt gegeven. Ook het onderwerp renovatie speelt een rol in deze nieuwe wet. Hierbij is de verwachting dat renovatie alleen als "in plaats van nieuwbouw" voor rekening van de gemeente komt. In de huidige huisvestingsverordening van de gemeente Westerkwartier is dit al zo verwoord. De discussie over de inhoud van het begrip "renovatie" (en middelen), en de bijbehorende afschrijvingstermijn, is landelijk echter zeker nog niet afgerond.

De VNG is, samen met de sectorraden van de schoolbesturen, bezig om een nieuwe modelverordening voorziening huisvesting onderwijs op te stellen. Die wordt nog in 2024 verwacht. De inhoud wordt afgestemd op het nieuwe wetsvoorstel per 1-1-2025.

Er komen binnenkort middelen vanuit het landelijke Groeifonds voor onderwijshuisvesting beschikbaar. Het doel van dit innovatieprogramma is om een deel van de achterstanden in de onderwijshuisvesting in te lopen. De hiervoor in te dienen aanvragen moeten een vernieuwend karakter hebben. De kwaliteit van onderwijshuisvesting heeft een duidelijke invloed op de leerprestaties en de gezondheid van leerlingen en leraren. Deze kwaliteit is aantoonbaar voor verbetering vatbaar. De verwachting bij dit innovatievoorstel is dat het zou moeten leiden tot een kwaliteitsverbetering en een kostenbesparing bij nieuwbouw van schoolgebouwen. Dit zou de kwaliteit van onderwijshuisvesting en daarmee de kwaliteit van onderwijs een blijvende impuls geven. Standaardisatie is een mogelijke oplossing. Het daadwerkelijke budget voor bouwen is beperkt. Op deze eenmalige middelen kan ingeschreven worden via een specifieke uitkering.

3 Leerlingenprognoses: ruimtebehoefte

3.1 Primair onderwijs

Voor het opstellen van het nieuwe IHP zijn leerlingenprognoses opgesteld (zie bijlage 1 en 2). In het Westerkwartier is er een groot verschil in ruimtebehoeften in het primair onderwijs. Een deel van de scholen zit ruim in de vierkante meters, terwijl andere scholen te krap in het gebouw zitten. De aangevraagde voorzieningen in 2021 en 2022 waren voornamelijk gericht op de dorpen Leek en Zuidhorn. In de voormalige gemeenten Grootegast en Marum heeft elke school in de komende vijf jaar voldoende capaciteit en is geen uitbreiding nodig. Een verschil met het vorige IHP is dat de basisgeneratie slechts met 6 % krimpt in de komende 20 jaar. Bij het IHP 2020-2023 werd nog uitgegaan van een krimp in onze regio van 18 %. De krimp is echter niet overal gelijk verdeeld.

In de voormalige gemeenten Leek en Zuidhorn zijn er verschillen tussen de kerndorpen en de dorpen in het buitengebied. In de buitendorpen en in Tolbert is voldoende capaciteit. In Violier in Oostindie, waar zowel Van Panhuys als De Hasselbraam zitten, is (was) sprake van een fors ruimtegebrek. Aan de zuidkant van deze nieuwbouwwijk worden meer woningen gebouwd dan eerder gepland. Ook gaan leerlingen uit andere wijken hier naar toe, in plaats van naar de school in de eigen buurt. Deze factoren zorgen gezamenlijk voor een extra ruimtebehoefte op die scholen.

In het buitengebied van Zuidhorn is er sprake van een ruimteoverschot. Alle scholen in de omliggende dorpen – inclusief Grijpskerk - hebben capaciteit over. In het dorp Zuidhorn zien we dat er op drie van de vijf basisscholen een groot ruimtetekort is of binnenkort ontstaat. Dit komt door uitbreiding van de wijk Oostergast en de trek van jonge gezinnen vanuit de stad naar de dorpen eromheen. Op de Noordster in Zuidhorn krijgen Het Anker en De Borgh zonder uitbreiding van de capaciteit, de komende jaren te maken met ruimtegebrek. Voor de Windroos geldt dat deze school al jaren vol zit en niet verder kan uitbreiden, dan wel tot de gewenste (I)KC-vorming kan overgaan.

Concluderend zijn er vijf scholen, in drie schoolgebouwen, die te weinig ruimte hebben. Het gaat hier over Van Panhuys en De Hasselbraam in Violier in Oostindie; De Borgh en Het Anker in De Noordster in Oostergast; en De Windroos elders in het dorp Zuidhorn. Bij Violier in Leek is de uitbreiding inmiddels opgeleverd, zodat er voldoende ruimte is. In de Noordster in Zuidhorn komt in pandig een voorlopige oplossing beschikbaar, en later volgt de maatschappelijk zone er naast.

OBS De Hasselbraam en CBS Van Panhuys

Vanaf 2025 is minimaal 2800 m² b.v.o. nodig voor een periode van ongeveer 15 jaar. De capaciteit van het gebouw Violier is 2471 m². Er is behoefte aan 329 m² uitbreiding. Dit is in permanente vorm gebouwd door het uitbreiden met één stramien van het gebouw. Dat levert 424 m² extra vierkante meters op; vier ruime lokalen, vergroting van het onderwijsplein, en bijbehorende nevenruimten. SKSG kinderopvang, die in het gebouw zit, is nog bezig met de eigen visie op hoe uit te breiden.

CBS Het Anker en OBS De Borgh

De capaciteit van het onderwijsgedeelte in De Noordster is 3450 m² b.v.o. Vanaf 2025 is minimaal 3544 aan permanente ruimtebehoefte. Er moet permanent 96 m² bij te komen. Dit kan door het overdragen van ruimten voor kinderopvang aan het onderwijs. Kinderopvang SGSG zal met enkele groepen verhuizen naar de naastliggende locatie Tussen de Gasten. De scholen Het Anker en De Borgh nemen de vrijkomende ruimten in gebruik en hebben daar voldoende aan. Echter, omdat het ruimtegebrek al eerder ontstaat, kan het niet op deze manier opgevangen worden. Er wordt

daarom gekeken naar mogelijkheden voor uitbreiding in en om het gebouw. Op de middellange termijn kan er tijdelijk extra ruimtebehoefte ontstaan; daarvoor worden later nieuwe prognoses gemaakt. Vanaf het schooljaar 2024-2025 biedt de vrijgekomen ruimte van De Zijlen verlichting. Quadraten heeft een spoedaanvraag voor deze ruimte en de inrichting van het lokaal gedaan.

CBS De Windroos

De Windroos heeft een capaciteit van het gebouw van 1211 m². Deze capaciteit wordt al jaren volledig gebruikt. Deze school kan geen extra leerlingen aannemen omdat de ligging van het gebouw midden in een woonwijk is waardoor het lastig is om daar uit te breiden dan wel IKC-vorming mogelijk te maken. Een probleem voor uitbreiding op deze schoollocatie zijn vastgelegde afspraken met directe burens. De Windroos hanteert momenteel een toelatingsbeleid en kan maximaal 224 leerlingen toelaten. Dit is dan ook het aantal leerlingen waar de school mee draait.

3.2 Voortgezet onderwijs

Een verschil met het vorige IHP is dat de basisgeneratie als instroom in het voortgezet onderwijs, slechts met 6 % krimpt in de komende 20 jaar. Bij het IHP 2020-2023 werd nog uitgegaan van een krimp in de regio van 18 %. De situatie wordt daardoor qua leerlingenaantal en ruimte stabiel.

Nieuwbouw Lauwers College Grijpskerk

Het Lauwers College heeft in 2023 een ruimtelijk/functioneel en technisch programma van eisen voor de nieuwbouw opgesteld. Inmiddels zijn er twee voorbereidingskredieten beschikbaar gesteld waarmee een voorlopig en definitief ontwerp zijn gemaakt. Op basis van het definitief ontwerp wordt het investeringskrediet als voorziening opgenomen in het Onderwijshuisvestingsprogramma 2025. Als locatie voor de nieuwbouw is het derde veld van VV Grijpskerk gekozen. Het gaat om het sportveld achter sporthal de Bokkediek. De leerlingen van het Lauwers College gebruiken voor hun lessen bewegingsonderwijs deze sporthal. De ruimtebehoefte wordt daarom exclusief gymzaal berekend. Het Lauwers College heeft gedurende 15 jaar een basisruimtebehoefte van 3243 m² b.v.o. Het actuele leerlingenaantal op 1 oktober 2023 is met 302 wat lager. Op basis van de nieuwste leerlingprognose is het ontwerp van 3244 m² passend als ruimte.

Nieuwbouw rsg de Borgen Leek

De schoolgebouwen van rsg de Borgen in Leek zijn aan vervanging toe, en daar is aan gewerkt. Na de te duur uitgevallen offerte voor renovatie van de gebouwen Lindenberg en Nijeborg, is er nog geen nieuw besluit voor de Borgen genomen. Er is ook geen voorbereidingskrediet beschikbaar. De nieuwbouw van rsg de Borgen is inclusief nieuwe gymzalen. De oude gymzalen van het gebouw Oldeborg zijn aan vervanging toe. Rsg de Borgen heeft gedurende 15 jaar een basisruimtebehoefte van 11.500 tot 12.000 m² b.v.o., exclusief gymzalen. Voor nieuwe gymzalen of een breder in te zetten sportzaal of sporthal, komt daar nog 2.500 tot 4.000 m² bij. De prognose is verder stabiel.

Er is onderzocht welke combinaties er mogelijk zijn met de woningbouwplannen in Leek/Tolbert. Als locatie voor eventuele nieuwbouw is gekeken naar een campus aan de Tolbertvaart-Noord. Dit zou gecombineerd kunnen worden met de verplaatsing van sportvelden uit Leek. Deze optie bleek niet haalbaar. De ruimte om een campus te realiseren is zodanig dat de impact op de houtsingels groot is. Dit past niet binnen het beleid van de gemeente om de houtsingels zoveel mogelijk te behouden. Momenteel wordt onderzocht of de realisatie van een campus op het sportcomplex Rodenburg ruimtelijk, financieel en qua planning haalbaar is. Dit moet voor de zomervakantie van 2024 bekend zijn. Als nieuwbouw van rsg de Borgen op het sportcomplex Rodenburg niet haalbaar is, komt de huidige campuslocatie aan de Waezenburglaan weer in beeld voor de nieuwbouw.

4 Kwaliteitseisen nieuwbouw, uitbreiding en renovatie

De minimumeis voor nieuwbouw, uitbreiding en renovatie is het Bouwbesluit. Daar komen kwaliteitseisen voor duurzaamheid, frisse scholen A/B, exploitatievoordelen, ICT, kwaliteit buitenruimte en overige kwaliteitseisen bij. De gemeente is verplicht om tot en met BENG (Bijna Energie Neutraal Gebouw) te bekostigen. De schoolbesturen willen daar ENG van maken. De eenvoudigste wijze om dit te doen is door het leggen van zonnepanelen op de schooldaken. Bij eerdere projecten met nieuwbouw van brede scholen is dit ook gebeurd. De schoolbesturen verlagen daarmee hun energielasten, met effect op exploitatiekosten. Een actueel probleem dat daarbij om de hoek komt kijken is de netcongestie en het niet meer terug kunnen leveren.

Om alle gebouwen in 2050 klimaatneutraal te laten zijn, willen we ze nu al ENG gaan bouwen. De stap naar een volledig circulaire bouw vraagt op dit moment een behoorlijke grote investering. Die optie wordt mogelijk in de toekomst reëler, maar komt voor dit IHP te vroeg om geheel te bekostigen. Wellicht komen er door nieuwe bouwmethoden later restwaarden na de levensduur in beeld. De functionele geschiktheid van een gebouw is zeker bij oude gebouwen een aandachtspunt.

4.1 Kwaliteitskader PO en VO

We kiezen ervoor om bij nieuwbouw de actuele Kwaliteitskaders voor het PO en het VO als uitgangspunt te nemen (bijlage 3). Hierin zijn de eisen aan nieuw te bouwen scholen duidelijk omschreven, en kan bij een aanbesteding verwezen worden naar het betreffende kwaliteitskader. De bouwer zal hier bij de aanbieding en realisatie aan moeten voldoen. Dit geeft garanties voor de bouw. Het kwaliteitskader is op verzoek van de VNG, PO-raad en VO-raad opgesteld en wordt bijgehouden en geactualiseerd door Ruimte-OK. De actuele versie van 2024 wordt bijgevoegd.

De financiële paragraaf daarvan geeft inzicht in de ontwikkeling van de bouwkosten. De bedragen van het VNG-Normbudget, het Bouwbesluitniveau en het Basisreferentieniveau, zijn daarin opgenomen. Voor het PO en VO staan de kosten met peildatum april 2024. Het betreffen de

stichtingskosten voor nieuwbouw of grootschalige uitbreiding; voor een renovatie spelen meer factoren mee. De gevolgen voor de exploitatie zijn niet berekend. Wij stellen voor om bij de begroting van nieuwbouw uit te gaan van de meest recente bouwkostendata, die jaarlijks worden gepubliceerd als bijlage bij het Kwaliteitskader. Ondergrens is een basis referentie niveau.

De gemeente bekostigt daarvan BENG, frisse scholen A/B, ICT-aanleg en de buitenruimte. Ook duurzaamheid, voor zover dat standaard meegenomen wordt. De schoolbesturen betalen de stap naar energie neutraal (ENG), en extra investeringen die leiden tot exploitatievoordelen. Over de overige kwaliteitseisen – en dan met name specifieke eisen – vindt overleg plaats tussen gemeente en schoolbestuur. Het circulair maken van de nieuwbouw zit niet in de reguliere bekostiging.

4.2 Eisen schoolgebouw inclusief onderwijs

Doel van inclusief onderwijs is om leerlingen met een lichamelijke en/of mentale beperking toegang te geven tot onderwijs, dat zo veel mogelijk gelijkwaardig is aan het onderwijs van leerlingen zonder een beperking. Leerlingen met een beperking hebben genoeg ruimte en medische of paramedische ondersteuning nodig om onderwijs te kunnen volgen. Daarnaast is indirecte ondersteuning van het lerarenteam, medeleerlingen en ouders van belang. Als er meer leerlingen van het speciaal basisonderwijs naar een reguliere school gaan, is er extra ruimte nodig.

Een schoolgebouw moet alle leerlingen voldoende bewegingsruimte bieden. Dat geldt voor gangen, klaslokalen, toiletten, trappenhuizen, aula, gymzalen en kleedkamers. Ook dienen er voor iedereen toegankelijke opbergruimten te zijn. Verder hebben leerlingen met een beperking specifieke ruimtes nodig om met maatschappelijk werkers, fysiotherapeuten of verpleegkundigen af te kunnen spreken. Scholen hebben vaak een tekort aan ruimten als kantoorplekken en spreek- en overlegkamers. Het is raadzaam om leerlingen met verschillende beperkingen te betrekken bij het ontwerpen van scholen voor inclusief onderwijs. Er vindt momenteel landelijk een onderzoek plaats naar inclusief onderwijs, onderwijshuisvesting, en hogere vierkante meter norm per leerling.

5 Duurzaamheid en bouwkundige staat schoolgebouwen: resultaten onderzoeken

Schoolbesturen en gemeente hebben afgesproken om in het IHP te kijken naar verduurzaming van bestaande schoolgebouwen. Daarom hebben de schoolbesturen en de gemeente samen opdracht gegeven aan een bureau om de bestaande schoolgebouwen te onderzoeken die ouder zijn dan 10 jaar. Voor elk schoolgebouw is een maatwerkadvies en een energielabel opgesteld. In deze maatwerkadviezen wordt ingegaan op de maatregelen voor de verduurzaming van de panden.

De opgestelde rapporten voldoen aan Integraal Breeam-NL of aan Integraal GPR Gebouw of vergelijkbaar. Hierdoor komen zowel de losse als de integrale maatregelen in aanmerking voor de DUMAVA-subsidieregeling. Deze regeling staat per 3 juni 2024 weer open. De schoolbesturen kunnen aanvragen indienen voor de maatregelen die zij nodig achten. Een integraal plan is de beste optie.

Naast de mogelijkheden voor verduurzaming is het ook belangrijk om te weten welke onderhoudsmaatregelen er op de korte, middellange en lange termijn genomen moeten worden. Alle schoolbesturen hebben voor hun schoolgebouwen daarvoor meerjaren onderhoudsplannen (MJOP's) laten opstellen. Daarin staat informatie over de onderhoudskosten en de vervangingsinvesteringen. Deze zijn per schoolgebouw naast de recente duurzaamheidsonderzoeken gelegd. In combinatie zeggen ze het nodige over de staat van het gebouw en over de ventilatie en koeling. In de modelverordening van de VNG wordt als norm NEN 2767 gebruikt om de conditie van een schoolgebouw te bepalen. Waar geen NEN-normering in het MJOP is opgenomen of bekend is, kan de gemeente aan het schoolbestuur vragen om een formulier Bouwkundige Opname in te vullen.

Er zijn echter ook andere beoordelingscriteria, zoals de leeftijd van een gebouw en het energielabel. Zeer belangrijk is de toekomstvisie van het schoolbestuur op de school. Deze criteria worden momenteel door gemeente en schoolbesturen afgesproken en voorzien van wegingsfactoren. Voor het onderwijs zijn ook de gebruiksmogelijkheden van belang. Is een schoolgebouw geschikt te maken voor onderwijskundige vernieuwingen? En voor inclusief onderwijs? En tegen welke kosten?

Verder worden de maatschappelijke functie en de samenwerkingsmogelijkheden met kinderopvang meegenomen in de beoordeling. Bij het voortgezet onderwijs gaat het om sport, cultuur en welzijn.

In principe geldt voor vervangende nieuwbouw dat het verouderingsproces onomkeerbaar moet zijn. Hier kan in overleg tussen het college en het schoolbestuur van afgeweken worden als daar goede redenen voor zijn. Wanneer wordt afgezien van het investeren in onderhoud en aanpassing van het schoolgebouw, dan moeten afspraken gemaakt worden over het bekostigen van de totale investering. Dit omdat de ontvangen middelen voor onderhoud en aanpassingen, in deze situatie, niet door het schoolbestuur in de bestaande school te hoeven worden ingezet. Er wordt in dat geval een eigen bijdrage van het schoolbestuur gevraagd, die in verhouding staat tot die kosten. Een voorbeeld hiervan is wanneer twee scholen worden samengevoegd, en eerder op het programma voor een voorziening in aanmerking komen dan op basis van de levensduur verwacht mag worden.

U treft bij dit IHP in bijlage 4 een overzicht van de leeftijden en de boekwaarden van alle schoolgebouwen aan. We werken nog aan een matrix met gegevens over alle schoolgebouwen.

5.1 Energietransitie en locaties schoolgebouwen.

Het Nationale Klimaatakkoord heeft de opgave dat in 2050 alle woningen en utiliteitsgebouwen aardgasvrij zijn. De CO₂-uitstoot moet in 2030 met 49% verminderd zijn ten opzichte van 1990. Het duurzaamheidsbeleid van de gemeente Westerkwartier sluit hierbij aan: in 2030 moet 20% van de gebouwen in het Westerkwartier verduurzaamd zijn. Gelet hierop is het van belang dat ook de schoolbesturen de komende jaren aan de slag kunnen met het terugbrengen van de energievraag, onder andere door isolatie zodat ze op termijn ook gereed zijn om aardgasvrij te worden. De staat van het gebouw moet dit dan wel toelaten. In de gemeente Westerkwartier worden alternatieve warmtebronnen onderzocht, zoals een warmtenet of warmtewinning uit water (aquathermie).

Een actueel probleem vormt de netcongestie en dan met name voor de elektriciteitsvoorziening. Er is tegenwoordig een wachttijd van – mogelijk zelfs - enkele jaren, voor een stroomaansluiting grootverbruik. Nu kunnen de kleinere scholen toe met een reguliere aansluiting, maar ook daarvoor is het zaak om die op tijd aan te vragen. Het kan voorkomen dat er eerst een noodvoorziening nodig is. Er zijn wel landelijke afspraken waar bijvoorbeeld scholen en ziekenhuizen voorrang krijgen. De teruglevering van stroom bij zonnepanelen kan een probleem vormen of kosten geven.

5.2 Ambities en klimaatakkoord

De afgelopen jaren hebben we "Scholen op Koers naar 2030" gevolgd. Naast inzicht in de ruimtebehoefte, het gebouwenbestand en de vrijval van kapitaallasten, is gesproken over de gezamenlijke opgaven. Die hangen samen met de kaders en ambities die we gezamenlijk hebben. In hoeverre voldoen we in 2050 aan het klimaatakkoord? De kaders en ambities worden vertaald naar doelen en resultaten. Voor het behalen van de beoogde resultaten, zijn gemeenten en schoolbesturen wel afhankelijk van de middelen die ze voor bekostiging van het Rijk ontvangen.

Het Klimaatakkoord, en daarmee de te nemen maatregelen, zijn niet vrijblijvend. Schoolbesturen geven aan moeite te hebben om aan de maatregelen te voldoen. Voor grootverbruikers, zoals scholen met een gasverbruik hoger dan 25.000 m³ of een energieverbruik van meer dan 50.000 Kwh, geldt een verplichting om te investeren in maatregelen met een terugverdientijd korter dan vijf jaar. De Omgevingsdienst houdt hier in opdracht van Binnenlandse Zaken toezicht op.

6 Gevolgen onderzoeken duurzaamheid en bouwkundige staat

6.1 Schoolgebouwen in de eerste tranche onderzoeken

In de eerste tranche van de onderzoeken zijn 15 schoolgebouwen onderzocht. De gemiddelde leeftijd van deze gebouwen is 56 jaar. Van deze gebouwen zijn 13 ouder dan 40 jaar, en in theorie afgeschreven. In de gemeente Westerkwartier staan dus relatief gezien veel oude schoolgebouwen.

Van de eerste tranche die onderzocht is hebben de scholen de volgende energielabels: 1 x A+++, 1 x C, 1 x D, 3 x E, 2 x F en 7 x G. Dit geeft aan dat het niet gemakkelijk is om alle scholen te laten voldoen aan het label C, zoals dat in 2030 wel zou moeten. In sommige gevallen is het onmogelijk om het gebouw zo aan te passen dat dit label haalbaar is.

Veel gebouwen zijn ook qua moderne onderwijsmogelijkheden beperkt, en weinig gebouwen beschikken over klimaatinstallaties voor frisse lucht en koeling. Installaties en de kanalen hebben ook ruimte nodig, en soms zijn die moeilijk aan te leggen doordat het plafond b.v. te laag is.

6.2 Schoolgebouwen in de tweede tranche onderzoeken

De 14 schoolgebouwen die in de tweede tranche onderzocht zijn, zijn in de meeste gevallen jonger dan die in de eerste tranche. Toch zijn ze lang niet allemaal berekend op de toekomst. Ook zijn een aantal al ouder dan 40 jaar. Geen van deze scholen is aardgasvrij en de optie "koeling" ontbreekt vaak. We hebben begin april 2024 de laatste conceptrapporten ontvangen en verwerken die nu.

Verduurzaming van deze schoolgebouwen is veelal wel mogelijk. Dit zijn wellicht ook de scholen waarvoor de schoolbesturen per 3 juni 2022 een aanvraag voor de DUMAVA-regeling in kunnen dienen. Een integrale aanpak is daarbij het meest kansrijk, en levert de meeste subsidie op. Dit is onder het voorbehoud dat de aanvraag door het RVO ingeloot en gehonoreerd wordt. Het totale subsidiebedrag is overigens verhoogd om toch zo veel mogelijk aanvragen te kunnen honoreren.

Energielabels schoolgebouwen

Uit de onderzoeken naar de verduurzaming van 29 bestaande schoolgebouwen zijn de onderstaande energielabels voortgekomen:

A+++: 2	A+: 1
B: 1	C: 3
D: 4	E: 5
F: 5	G: 8

6.3 Visie op de toekomst van schoolgebouwen

Wanneer we de conclusie van een verouderd scholenbestand combineren met het streven naar (I)KC's, wordt het al snel aantrekkelijk om na te gaan of meerdere technisch en onderwijskundig afgeschreven schoolgebouwen in een dorp niet beter vervangen kunnen worden door één of meerdere (integrale) kindcentra. De investeringen zijn in totaliteit mogelijk niet groter, en de kwaliteit en mogelijkheden van een nieuw (I)KC bieden perspectieven. Brede basisvoorzieningen kunnen schaalvoordelen opleveren en voor meer organisaties in het dorp of wijk van betekenis zijn.

We noemen als voorbeeld de schoolgebouwen in en rond Grootegast. De vier gebouwen stammen uit 1955, 1959, 1974 en 1981. De gezamenlijke boekwaarde is € 1.340.894,-. Nog los van de benodigde investeringen in verduurzaming, staat er in het MJOP voor deze vier scholen een totaalbedrag van € 2.246.000,- aan onderhoud en vervanging in de planning. Het blijven dan nog steeds oude scholen, met beperkingen en niet duurzaam. Gelet op de exploitatie zijn dit voor het schoolbestuur ook dure gebouwen qua onderhoud en qua energieverbruik: energielabels G, G, F, F.

De schoolbesturen dienen vanuit hun totale visie op scholen en de bereikbaarheid daarvan, hun mening vormen. Zij nemen het initiatief voor het eventueel verplaatsen van scholen en ook in de communicatie naar ouders en leerlingen. De gemeente bekijkt de gevolgen, en kan mede vanuit leefbaarheid en dorpsbeleid betrokken worden. Bij het centraliseren van de schoollocatie, zullen leerlingen gemiddeld langer moeten reizen. Ouders en leerlingen krijgen er veel voor terug in de vorm van kwaliteit en meer mogelijkheden. Voor ouders kan een (I)KC met kinderopvang en BSO een plus geven in gemak en opvoeding. Op vrijkomende schoollocaties kunnen woningen komen.

In het volgende hoofdstuk kijken we naar scenario's met een korte, middellange en lange termijn.

7 Voorstel onderwijshuisvesting 2024-2027

7.1 Strategische keuzes

Eén van de doelen van het IHP is om strategische keuzes naar de toekomst te maken. Voor een deel is dit een vrije keuze en voor een ander deel zijn we gebonden aan eerder gemaakte keuzes. Onderwijshuisvesting is een wettelijke taak en dit heeft gevolgen voor de beleidsvrijheid van het IHP. Voor de korte termijn staan drie projecten genoemd. Twee van deze projecten hebben een voorbereidingskrediet (gehad), vanwege de huisvestings situatie en de staat van de gebouwen (Lauwers College en rsg de Borgen). Bij de derde is ook een toezegging gedaan in eerdere Onderwijshuisvestingsprogramma's (Christal). Deze aanvragen staan als enige voor de korte termijn (0 – 5 jaar) in het IHP opgenomen.

Voor de middellange termijn (6 – 15 jaar) worden drie categorieën schoolgebouwen genoemd. Het gaat om:

- a. clusters van meerdere verouderde schoolgebouwen;
- b. scholen die uitgebreid zijn met units met een levensduur van circa 10 jaar;
- c. (kleinere) scholen waarbij het verouderingsproces onomkeerbaar is.

We zullen bij de uitwerking van het IHP deze schoolgebouwen op basis van de opgestelde criteria, nader in beeld brengen qua staat van het gebouw, verduurzaming en huisvestingsmogelijkheden. Per schoolgebouw komen er basisgegevens en voor het gehele bestand, een prioriteitenmatrix. De laatste duurzaamheidsrapporten zijn begin april 2024 ontvangen en worden nu samengevat.

Op de lange termijn streven we naar (I)KC's. De scholen die de afgelopen 10 jaar gebouwd zijn, zijn al allemaal brede scholen of kindcentra. Voor de scholen die niet op korte of middellange termijn aan de beurt zijn, dus 16 -40 jaar, zal óf geïnvesteerd moeten worden in verduurzaming, óf voor het jaar 2050 vernieuwd moeten worden. Deze komen in een volgend IHP uitgebreider in beeld. De schoolgebouwen die bij het uitvoeringsprogramma niet bij de korte of middellange termijn staan, zullen mogelijk tot minimaal 2040 moeten wachten voor ze in aanmerking komen als voorziening.

7.2 Korte termijn

Op de korte termijn staan er drie scholen op de nominatie voor (ver)nieuwbouw. Het Lauwers College in Grijpskerk, rsg de Borgen in Leek en Christal in Grootegast. Zowel het Lauwers College als Christal worden in het Onderwijshuisvestingsprogramma 2025 als voorziening opgenomen. Voor rsg de Borgen wordt voor de zomervakantie onderzocht wat de meest geschikte locatie is voor nieuwbouw. In beeld zijn: het sportcomplex Rodenburg en de huidige locatie (op terrein Oldeborg).

Voor het Lauwers College wordt een budget opgenomen op basis van het definitief ontwerp (DO). Het DO wordt aan het college voorgelegd ter kennisname. Het benodigde budget wordt als voorziening opgenomen in het OHP 2025 en aan de raad voorgelegd. Vervolgens vindt de aanbesteding plaats. Na de aanbesteding kan het definitieve investeringsbedrag bepaald worden. De nieuwbouw van het Lauwers College komt op het sportveld achter de sporthal De Bokkediek. Na de "verplaatsing" van een veld kan, na afloop van het voetbalseizoen 2024-2025, gestart worden met de bouw. De infrastructuur en openbare ruimte bij de school en het sportpark wordt aangepast.

Het schoolbestuur NoorderBasis heeft voor de (ver)nieuwbouw van Christal een businesscase ingediend. Deze school uit 1972 is aan vervanging toe, en Noorderbasis geeft er de voorkeur aan om op dezelfde locatie te blijven. Hun verwachting is dat bij vernieuwbouw er een functioneel en onderwijskundig ruimer gebouw kan worden gerealiseerd dan bij volledige vervanging. De kosten voor vernieuwbouw en nieuwbouw zijn vergelijkbaar, bij een afschrijvingstermijn van 40 jaar. Dit komt omdat de bekostiging gebaseerd is op het aantal vierkante meter in de situatie nieuwbouw.

Het schoolbestuur Quadraten overweegt overplaatsing van obs De Triangel naar het gebouw van cbs De Borgstee. Het schoolgebouw van De Triangel in Grijpskerk dateert uit 1980. Het onderzoek voor verduurzaming en aanpassing toont aan dat de kosten om tot een energielabel C te komen erg hoog zijn. Het leerlingenaantal van beide scholen is zodanig dat dit past in het gebouw van De Borgstee. Quadraten onderzoekt de mogelijkheden om op korte termijn hierin stappen te nemen. Op dit moment is er ook kinderopvang gerealiseerd in de beide scholen. Om IKC-vorming niet in de weg te staan, is het zaak dat er een goede oplossing voor de opvang wordt gezocht nabij de school. Voor de verre toekomst wil Quadraten de mogelijkheid openhouden om de scholen te verplaatsen naar de maatschappelijk zone bij de nieuwbouw van het Lauwers College nabij de sportvelden.

De gemeente heeft al haar middelen nodig voor de wettelijke taken aangaande nieuwbouw en uitbreiding. Er is daarom geen ruimte om bij te dragen in de kosten van de verduurzaming van scholen. Voor schoolgebouwen met goede mogelijkheden voor verduurzaming en het verbeteren van het energielabel, kunnen de schoolbesturen proberen via de DUMAVA-regeling subsidie te krijgen. Dit kan op basis van de maatwerkadviezen – met energielabels – van Ecocert gebeuren. Het is aan de schoolbesturen zelf om voor de benodigde cofinanciering te zorgen. Niet iedere aanvraag leidt tot subsidie en dat zorgt voor onzekerheid over het al dan niet doorgaan. Het lukt schoolbesturen niet om alle klimaateisen te financieren; wel zonnepanelen en LED-verlichting.

7.3 Middellange termijn

Voor de middellange termijn kijken we naar drie categorieën schoolgebouwen. De **eerste categorie** zijn de clusters van meerdere oude schoolgebouwen die in hetzelfde dorp of omgeving liggen. In die situatie kan het verstandig zijn om die scholen te vervangen door één nieuw volwaardig (I)KC. Een aandachtspunt daarbij is wanneer er meerdere schoolbesturen (visie en identiteit) bij zijn betrokken. Zo heeft NoorderBasis een voorkeur voor eigen schoolgebouwen.

De basisscholen van Quadraten in Grootegast zijn sterk verouderd. De rapporten over de verduurzamingsmaatregelen tonen aan dat verduurzaming van alle panden op korte termijn niet haalbaar is. Quadraten is bezig een toekomstvisie op onderwijs en opvang voor de Grootegast en omgeving op te stellen. De leerlingenaantallen, maatschappelijke ontwikkelingen en afstanden bieden mogelijkheden tot goede (I)KC vorming waarbij nieuwbouw kansen biedt voor bevordering van de doorgaande ontwikkellijn, kansengelijkheid en samenwerking.

De **tweede categorie** zijn de scholen die in een eerder stadium gefuseerd zijn, en waar units bij aangebouwd zijn om alle leerlingen te kunnen huisvesten. Voorbeelden hiervan zijn de Steltloper in De Wilp en Zevenster in Zevenhuizen. De plaatselijke belangen in deze dorpen hebben schriftelijk aangegeven een groot belang te hechten aan nieuwbouw van deze scholen in de vorm van een KC. Na fusie van obs De Dorpel en cbs De Wegwijzer is IKC de Steltloper per augustus 2021 in het gebouw van De Wegwijzer gehuisvest. Hierbij zijn units geplaatst voor maximaal 10 jaar. De kinderopvang is gevestigd in dit gebouw en op meerdere locaties in het dorp. De ouderdom en de status van het schoolgebouw, en de sterke behoefte in het dorp aan een (I)KC, zorgen ervoor dat een locatieonderzoek en ontwikkeling naar nieuwbouw op middellange termijn noodzakelijk is. Na fusie van cbs De Delta en obs het Veenpluis is KC de Zevenster per augustus 2022 gevestigd in het gebouw van het Veenpluis. Hier zijn units geplaatst voor maximaal 10 jaar. De locatie van KC de Zevenster is niet ideaal, gelet op de verkeersbewegingen, de beperkte ruimte in en om het KC en (geluids-)overlast voor de buurt. Quadraten en het dorp hopen dat nieuwbouw uiterlijk in 2032 gerealiseerd is. Uitgangspunt is dat er ruimte is voor ontwikkeling, onderwijs, spelen en opvang.

De **derde categorie** zijn de oudere scholen waarbij het verouderingsproces onomkeerbaar is. Bij deze scholen hebben investeringen in duurzaamheid voor de lange termijn nauwelijks of geen zin. Deze scholen zijn op een gegeven moment aan vervanging toe. Voor een groot deel betreffen dit scholen die als laatste in een dorp zijn overgebleven en kwetsbaar zijn qua leerlingenaantallen.

De toekomst van deze scholen hangt in belangrijke mate af van de visie en het huisvestingsbeleid van de betreffende schoolbesturen. Vanuit huisvestingsoogpunt is het één op één vervangen van kleine(re) scholen ongunstig. Voor de schoolbesturen drukken deze scholen zwaar(der) op de exploitatie. Aan de andere kant is het de moeite waard om een school nabij te hebben, en hechten de inwoners er aan. Het is goed om hier aan te geven dat de schoolbesturen bij het al dan niet in standhouden van kleine scholen het initiatief en de beslissingsbevoegdheid hebben, mits er voldoende openbaar onderwijs binnen een straal van 10 km blijft bestaan. De gemeente kan overigens bij twijfel over de toekomst van een school een huisvestingsaanvraag ter discussie stellen. Dit kan bijvoorbeeld bij verzoeken om te investeren in nieuwbouw voor twee afzonderlijke kleinere scholen die dichtbij elkaar liggen. Dit geldt voor één dorp, maar ook bij meerdere dorpen. Als er koppelmogelijkheden liggen bij de scholen en in de dorpen, kan dat eveneens een overweging zijn.

7.4 Lange termijn

Wij voorzien dat er op de lange termijn steeds meer (I)KC's komen. Dit is in lijn met de visie en het streven van de schoolbesturen. De gemeente is ook een voorstander van KC's, vanwege de betere ontwikkelingsmogelijkheden voor de kinderen en de samenwerkingskansen tussen scholen en kinderopvangorganisaties. (I)KC's bevorderen ook de gelijke kansen voor de opgroeiende kinderen. Mocht kinderopvang een (gratis) basisvoorziening worden, dan wordt het belang van (I)KC's nog groter. Bij de vervanging van schoolgebouwen wordt dit – en andere maatschappelijke functies – een item. Investeren in maatschappelijk kapitaal, zoals scholen, verbeteren de levenskwaliteit.

8 Rollen en verantwoordelijkheden

8.1 Verantwoordelijkheidsverdeling

De verantwoordelijkheid voor de onderwijshuisvesting is verdeeld tussen gemeente en schoolbestuur. De wetgever heeft de verdeling van verantwoordelijkheden beschreven. Bekostiging van nieuwbouw en uitbreiding doet de gemeente; onderhoud en exploitatie is voor het schoolbestuur; tussentijdse kwaliteitsverbetering en renovatie wordt aan het overleg tussen gemeente en schoolbestuur gelaten. Daarnaast is de gemeente verantwoordelijk voor constructiefouten en schade door bijzondere omstandigheden (onderdeel van verzekering).

De kosten van de exploitatie en van onderhoudswerkzaamheden, bijvoorbeeld aan de binnen- of buitenkant van een schoolgebouw of aan technische installaties in het schoolgebouw, zoals de ventilatie, koeling en verwarming, moeten door het bevoegd gezag van een school worden gedragen. Als het niet duidelijk is wie de verantwoordelijkheid draagt, wordt in de uitvoeringspraktijk veelal tussen bevoegd gezag en gemeente onderhandeld over de kosten. Vooral het begrip "renovatie" geeft nog onduidelijkheid. Het is nu nog geen voorziening in de verordening.

8.2 Bouwheerschap

De onderwijshuisvestingsverordening geeft aan dat het bouwheerschap in principe bij het schoolbestuur ligt. Het schoolbestuur kan aan de gemeente vragen om dat over te nemen. Bij de bouw van brede scholen, multifunctionele gebouwen en (integrale) kind centra, zijn meer partijen betrokken dan alleen een schoolbestuur. In die situaties ligt de keuze voor de gemeente als opdrachtgever meer voor de hand. Een uitzondering hierop kan de situatie zijn dat een schoolbestuur en een kinderopvang als samenwerkingspartners een IKC willen bouwen. Er zou dan geen sprake zijn van een vrije aanbesteding van de kavel kinderopvang, en de gemeente kan vanwege het Didam-arrest dan niet één op één de locatie gunnen wanneer zij er in investeert.

8.3 Aanbesteden

Voor het aanbesteden van schoolgebouwen geldt het aanbestedingsbeleid van de gemeente als uitgangspunt. Er wordt voor meer dan 50 % met overheidsmiddelen gebouwd, ook al is een schoolbestuur zelf opdrachtgever. Een schoolbestuur kan ook eigen aanbestedingsregels hebben. Die kunnen ook een rol spelen en aanvullend zijn op de gemeentelijke eisen in/bij de verordening.

8.4 Feitelijke kosten, begroting of budgetplafond

De bekostiging van een voorziening zoals nieuwbouw, kan plaatsvinden op basis van normbedragen of op basis van feitelijke kosten (lees: werkelijke kosten). Er is afgesproken om de werkelijke kosten als beleid te hanteren. Wanneer deze werkelijke kosten als uitgangspunten worden genomen, wordt het bedrag van de bekostiging gebaseerd op een reële begroting of op basis van offertes en aanbesteding. Om een reële begroting te krijgen, kan gebruik worden gemaakt van de kengetallen uit de meest recente financiële paragraaf van het Kwaliteitskader. De werkelijke actuele kosten zijn dan het uitgangspunt, en de aanbesteding bepaalt het uiteindelijk benodigde budget. Het risico van een overschrijding of het voordeel van een onderschrijding, ligt in dit geval bij de gemeente. De gemeente kan het definitieve budget vaststellen nadat de aanbesteding heeft plaatsgevonden.

Een andere mogelijkheid die in onze verordening staat, is het hanteren van een budgetplafond. De bekostiging kent dan een maximumbedrag en binnen dat bedrag moet worden aanbesteed. Dit is toepasbaar wanneer er sprake is van "Design en Build"; dus wanneer de bouw en het ontwerp bij één marktpartij ligt. Een aannemer, installateur en een architect schrijven als één marktpartij in. Het kwalitatief beste ontwerp dat binnen het budget valt, wordt in dat geval als plan gerealiseerd. Het budgetplafond moet wel een reëel bedrag zijn waarbinnen de bouw tot stand kan komen. In hoofdstuk 9 leggen we de koppeling tussen het Kwaliteitskader en de gemeentelijke huisvestingsverordening. We geven daar een specificatie van de gemaakte afspraken in dit IHP.

8.5 Uitvoeringsprogramma IHP

In dit IHP worden de kaders en afspraken tussen schoolbesturen en de gemeente Westerkwartier voor de periode 2024-2027 vastgelegd. De volgende stap is het opstellen van een uitvoeringsprogramma bij het IHP. Het uitvoeringsprogramma wordt eveneens in gezamenlijkheid door schoolbesturen en gemeente gemaakt. Het is echter concreter qua planning en budgetten.

Een uitgangspunt daarbij is dat deze kaders en afspraken bijdragen aan een effectieve en efficiënte inzet van financiële middelen, tijd en capaciteit van schoolbesturen en gemeente. Er wordt voor de projecten in de eerste looptijd van het IHP een aanpak ontwikkeld, met aandacht voor zowel het proces als de inhoud. De voorzieningen die in de korte termijn genoemd worden, zijn óf al door het schoolbestuur opgepakt (Lauwers College), worden in eigen beheer gedaan (Christal / NoorderBasis), of zijn nog onderwerp van gesprek tussen het schoolbestuur, gemeente en mogelijke partners (rsg de Borgen).

Naast afspraken over het opdrachtgever- en bouwheerschap, moeten bij alle partijen de financiële bijdragen in de (meerjaren-)begroting verwerkt worden. De middelen moeten zo veel mogelijk passen bij de ambities van het IHP en de daaraan verbonden onderwijshuisvestingsverordening. Het mag duidelijk zijn dat, nu er twee scholen voor voortgezet onderwijs aan de beurt zijn, er een uitbreiding van de kapitaallasten met € 2,0 tot € 2,5 miljoen euro per jaar in de begroting zal landen.

Op het onderdeel "prioriteitenstelling op basis van de criteria" volgt een uitwerking door de gemeente en schoolbesturen. Op basis van de afgesproken criteria en wegingsfactoren wordt een lijst opgesteld van scholen die in een bepaalde fase in aanmerking komen voor een voorziening. Het streven is om, bij de vaststelling van het OHP 2025, ook overeenstemming te hebben over de prioritering qua clusters van scholen. De exacte planning is minder van betekenis, aangezien het hier om schoolgebouwen gaat die niet op de korte termijn aan de beurt zullen zijn. De gezamenlijke prioriteitenstelling geeft wel een richting en indicatie hiervan, met een toekomstbeeld. Het is aan een volgend college en raad om in die periode het IHP te actualiseren en de planning aan te passen op de ontwikkelingen bij de scholen, en de omgeving (o.m. dorpen- en woonvisie) waarin ze staan.

9 Verordening voorzieningen huisvesting onderwijs Westerkwartier 2025

In dit hoofdstuk kondigen we aan dat de Verordening voorzieningen huisvesting onderwijs geactualiseerd zal worden. De onderstaande tekst is een aanzet daartoe, en dit krijgt een vervolg zodra de modelverordening van de VNG er in concept ligt. Dan vindt er overleg over plaats; nu niet.

De VNG is dus bezig met het opstellen van een geactualiseerde modelverordening Voorzieningen huisvesting onderwijs. Die zou bij voorkeur per 1 januari 2025 in moeten gaan. We nemen als gemeente deel aan de gesprekken over de conceptmodelverordening van de VNG. Bij de uitwerking van dit IHP hopen we eind 2024 met een nieuwe onderwijshuisvestingsverordening te komen voor het Westerkwartier. Het is de vraag of de voorgenoemde wetswijziging hierin tijdig meegenomen kan worden. We kunnen op basis van afspraken overeenkomen om de lijn van de voorgestelde wetswijziging al wel in dit IHP op te nemen, maar dienen de wet sowieso te volgen.

- In het wetsvoorstel wordt alleen nog voor 2025 een verplicht onderwijshuisvestingsprogramma opgesteld. Voor de jaren daarna kan een IHP als uitgangspunt gelden voor de planning van nieuwbouw en uitbreiding van de scholen in het Westerkwartier;
- Het kwaliteitskader onderwijshuisvesting kan gekoppeld worden aan de verordening Voorzieningen huisvesting onderwijs zodat het juridisch ook goed vast te ligt. We nemen in dit IHP op dat het Kwaliteitskader als uitgangspunt (en is tevens dynamisch naar de toekomst) van beleid wordt genomen. Vervolgens kan het Kwaliteitskader formeel in de aangepaste verordening bij het IHP worden verankerd;
- In de VNG model verordening worden nu standaard de normbedragen van de VNG gevolgd. De VNG publiceert jaarlijks een index gebaseerd op de Macro Economische Verkenning (MEV). Daarvoor in de plaats kan worden aangesloten bij de indexering van de bouwkostendata (BDB), zoals deze in het Kwaliteitskader wordt aangehouden. De verordening moet dan worden aangepast op het onderdeel Bijlage IV: Deel A Indexering;
- In de VNG model verordening kan dus ook gekozen worden om de financiële normering van de VNG te schrappen. In plaats daarvan kan worden gekozen voor de financiële 'normering' middels de opgenomen referentiebedragen uit het Kwaliteitskader. De verordening moet dan worden aangepast op het onderdeel Bijlage IV;
- In de VNG modelverordening wordt op dit moment niet verwezen naar kwaliteitseisen. Enkel de ruimtebehoefte is genormeerd (Bijlage III). De wetgeving eist immers dat een dergelijke ruimtenorm in de verordening is opgenomen (art 102 WPO). Het Kwaliteitskader kent deze ruimtenormering ook, maar gaat verder door naast de ruimtebehoefte ook technische en functionele (standaard) eisen te stellen aan onderwijsgebouwen. Vanuit de wens om te gaan werken aan eenduidige prestatie eisen voor onderwijsgebouwen, kunnen we de basiskwaliteit van onderwijsgebouwen zoals omschreven in het Kwaliteitskader Huisvesting, definiëren en opnemen als het gewenste kwaliteitsniveau voor de onderwijshuisvesting. Van belang is wel duidelijk te maken welk kwaliteitsniveau wordt aangehouden: welke kwaliteitsthema's bovenop het basis referentie niveau. De verordening moet dan worden aangepast op het onderdeel Bijlage III.
- In de VNG modelverordening is in het eerste hoofdstuk een definitiebepaling opgenomen. Hier kan verwezen worden naar het Kwaliteitskader Huisvesting. In Bijlage I van de verordening, die de criteria voor de noodzaak van voorzieningen beschrijft, zou als

algemeen uitgangspunt geformuleerd kunnen worden dat bij de toepassing de prestatie eisen van het Kwaliteitskader Huisvesting als richtlijn wordt gehanteerd. De verordening moet dan aangepast worden op het onderdeel Bijlage I. Als alternatief is het denkbaar een geheel nieuwe Bijlage toe te voegen. We zullen deze optie inbrengen bij de centrale gesprekken over de modelverordening van de VNG.

- De meest recente financiële paragraaf van het Kwaliteitskader PO en VO is bijgevoegd. De kostenopbouw is daar goed in te zien. Het deel naar Energieneutraal is voor rekening van het schoolbestuur. De gemeente investeert bij nieuwbouw sowieso in duurzaamheid. Ook de ICT-voorzieningen vallen, voor zover het om de aanleg en vaste bekabeling gaat, onder de bekostiging voor nieuwbouw. Als er door extra investeringen exploitatievoordelen te behalen zijn, kunnen schoolbesturen dat doen. De kwaliteit buitenruimte kan de gemeente bekostigen. Over overige – en met name specifieke – kwaliteitseisen, kan er overleg tussen schoolbestuur en gemeente plaats vinden. Een volledig circulair gebouw behoort niet tot de reguliere bekostiging. Partijen mogen er wel zelf voor kiezen.

10 (Integraal) kindcentrum en kinderopvang in bestaande schoolgebouwen

10.1 Kindcentra (KC's) en Integrale kindcentra (IKC's)

De kinderopvang en het onderwijs zijn erop gericht kinderen zoveel mogelijk te stimuleren in hun ontwikkeling. In de kinderopvang gebeurt dit spelenderwijs en met een focus op vrijetijdsbesteding en in het onderwijs met een focus op educatie. Dit zijn verschillende expertises. In de kinderopvang is een belangrijke doelstelling bovendien het mogelijk maken van de combinatie van arbeid en zorg voor ouders van jonge kinderen. In de kinderopvang en het onderwijs wordt daarbij vanuit die verschillende expertises steeds intensiever samengewerkt. Dit kan ook fysiek georganiseerd zijn in de vorm van KC's en IKC's. Toch zijn hier nog een aantal knelpunten aan verbonden. In de brief van het ministerie van OCW van 26 april 2023 worden die op basis van onderzoek goed beschreven.

Wij zien in praktijk dat scholen en kinderopvang elkaar steeds meer opzoeken. Hierdoor kan namelijk de doorlopende ontwikkeling van kinderen vanuit verschillende expertises worden gestimuleerd. Er is veel variatie in de vormen van samenwerking. Zo zien we bijvoorbeeld vaak dat er een nauwe samenwerking tussen een kinderopvangorganisatie en een basisschool ontstaat, maar zijn er ook besturen die zelf kinderopvang exploiteren. De stelselverschillen tussen de private kinderopvangsector en de publieke onderwijssector leiden tot een verschil in uitgangspositie en kunnen daarmee soms een gelijk speelveld in de weg staan. Vanuit het veld is er behoefte aan helderheid over wet- en regelgeving rondom knelpunten in de gezamenlijke huisvesting, de partnerkeuze van scholen, financiering van kinderopvang en onderwijs en het voorrangbeleid dat sommige scholen hanteren voor de kinderopvang in eigen beheer of waarmee zij samenwerken.

10.2 Huisvesting kinderopvang in (I)KC's

De gemeente Westerkwartier en haar voorgangers, hebben bij de nieuw gebouwde brede scholen investeringen gedaan voor de kinderopvang, en dan met name in de dagverblijven. De gemeente Westerkwartier hanteert (sinds 2020) daarbij een uniforme systematiek voor bepaling van de kostprijs dekkende huur voor gemeentelijk vastgoed of door de gemeente te verhuren nieuwbouwdelen, waarbij sprake is van risicodragende voorinvestering. Doel daarvan is te komen tot goed onderbouwde, uitlegbare, transparante kosthuurprijzen, aansluitend aan de Wet Markt en Overheid. Kinderopvangorganisaties investeren zelf ook bij nieuwbouw, en betalen een huur die de kosten voor de gemeente voor een periode van 33 jaar dekt. Dit is een bestaand uitgangspunt bij het Vastgoedbeleid. De huur wordt voor zelfstandige objecten bepaald. Er worden dan langjarige contracten afgesloten waarbij een afkoopsom betaald moet worden bij vroege opzegging.

10.3 Kinderopvang in bestaande schoolgebouwen

Voor kinderopvang – BSO en kinderdagverblijf – in bestaande schoolgebouwen moet het schoolbestuur toestemming vragen aan de gemeente. Dit is ook van belang voor de opstalverzekering van het gebouw. De verzekeraar moet weten wanneer er andere organisaties dan de school het gebouw gebruiken. Dit voor de aansprakelijkheid bij schade bij calamiteiten e.d. Er is inmiddels een lijst met schoolgebouwen waarin kinderdagopvang en/of buitenschoolse opvang is vermeld (bijlage 6). De gemeente is bereid om deze lijst te gebruiken voor de toestemming aan de schoolbesturen. Waar schoolbesturen het niet gemeld hebben, draagt de school het risico bij calamiteiten. Er ligt een actieve taak bij het schoolbestuur om voor verhuur toestemming te vragen. De school mag leegstaande ruimte die op dat moment niet voor het onderwijs nodig is voor meerdere jaren verhuren. Is het wel weer nodig voor het onderwijs, dan heeft dat voorrang en vervalt de huur door de kinderopvang. De huurder heeft in dit geval geen huurdersbescherming. Het schoolbestuur moet een kostendekkende of marktconforme (wanneer de gemeente aantoonbaar extra investeringen in die ruimten heeft gedaan) huur vragen aan de kinderopvangorganisatie. Dit om oneerlijke concurrentie met door de overheid bekostigde gebouwen te voorkomen. De gemeente kan leegstaande ruimten vorderen voor medegebruik, niet voor verhuur.

Het schoolbestuur is verantwoordelijk voor al het onderhoud en de reparaties aan het gebouw, ook voor het deel dat ze verhuurt voor kinderopvang. Dit dient in de huurprijs verrekend te worden. Daarnaast moet ze alle beheer- en gebruikskosten doorberekenen. Het uitgangspunt is dus: alle werkelijke exploitatiekosten als huur in rekening brengen. Wanneer de kinderopvang gebruikt maakt van een buitenruimte gelden daarvoor dezelfde regels. Schoolbesturen hebben hierdoor de mogelijkheid om voor hun eigen schoolgebouwen, zelf keuzes te maken aan welke kinderopvangorganisatie ze die willen verhuren. Wanneer er sprake is van een bestaande situatie én een huurovereenkomst, wordt die gerespecteerd.

Bij nieuwbouw van een brede school of IKC, en/of het opnieuw in de markt zetten van een door de gemeente bekostigde ruimte daarin, zal de gemeente rekening moeten houden met het Didam-arrest. Als meerdere (kinderopvang) partijen belang hebben bij de ruimte moet dit formeel (door schoolbestuur of gemeente) aanbesteed worden om oneerlijke concurrentie tegen te gaan. Indien een schoolbestuur zelf ook kinderopvang aanbiedt, zal dit in goed overleg met de gemeente moeten gebeuren om maatschappelijke en organisatorische belangen goed af te kunnen wegen. Bij een aanbesteding kan een bestaande samenwerking tussen een kinderopvangorganisatie en een school, wel meetellen als één van de selectiecriteria. Vanuit het onderwijsachterstandenbeleid heeft een erkende VVE-aanbieder wettelijke prioriteit.

11 Openbare schoolterreinen

Na de vaststelling van het IHP 2020-2023 is een formulier ontwikkeld voor het openbaar maken van schoolspeelpleinen. Zowel het schoolbestuur als de gemeente moeten akkoord gaan met aanmerken van een schoolterrein als openbare speelplek voor een dorp/buurt/wijk. Bij het bouwen van nieuwe brede scholen en (I)KC's, wordt het schoolplein per definitie openbaar. Op dit moment is ongeveer de helft van alle schoolterreinen formeel openbaar toegankelijk. In bijlage 7 treft u het overzicht hiervan aan.

11.1 Verantwoordelijkheid

Het schoolbestuur is verantwoordelijk voor de inrichting van het schoolplein en voor de aanschaf en vervanging van de speeltoestellen. Het onderhoud van de op het schoolplein gevestigde speeltoestellen en de ondergronden hiervan, is dan een verantwoordelijkheid van de gemeente. Het schoolbestuur en de gemeente zorgen ervoor dat de speeltoestellen voldoen aan de eisen die gesteld zijn in het Warenwetbesluit Attractie- en Speeltoestellen (WAS). Alleen de WAS-gecertificeerde speeltoestellen vallen onder de overeenkomst voor de openbaar toegankelijke schoolpleinen. De inhoud van de overeenkomst wordt van tijd tot tijd in de werkgroep IHP en stuurgroep IHP geëvalueerd. Hiermee wordt het beleid na de herindeling overal gelijk getrokken.

Een uitgangspunt is dat alle nieuwe schoolpleinen openbaar toegankelijk zijn na schooltijd en in de weekenden. Ze worden zo onderdeel van de openbare ruimte. Er worden bij voorkeur geen hoge hekken geplaatst; als er een afscheiding gewenst is, dan is die met hagen in combinatie met lagere hekken. Een punt van aandacht is het feit dat de BSO-kinderen óók na schooltijd op het plein zijn, en er afspraken gemaakt moeten worden over een verdeling als er ook buurtkinderen spelen. Scholen hanteren soms bepaalde tijden waartussen wel en niet op het plein gespeeld mag worden. Afspraken over de verantwoordelijk van en gebruik door de partners in de school, zijn gewenst. In het Kwaliteitskader staat de nodige informatie over een aantrekkelijke buitenruimte vermeld.

11.2 Vergroening schoolplein en speelterrein

Steeds meer scholen willen de schoolpleinen graag vergroenen. Dit heeft een positief effect op het welzijn van de kinderen en de biodiversiteit. Dit past in het beleid om te verduurzamen, maar er zijn ook nadelen aan verbonden wanneer het om speeltoestellen gaat. Houten speeltoestellen gaan minder lang mee en kunnen bij regen glad worden. De voorwaarde om ze mee te nemen in de controles en het onderhoud, is WAS-certificering. In overleg tussen het onderwijs, de medewerkers klimaatadaptatie, groen en speelplekken-beleid, wordt gezocht naar duurzame oplossingen die tevens bijdragen aan het speelplezier. Daarnaast moeten de speeltoestellen en ondergrond goed te onderhouden en veilig zijn. De gemeente doet geen terreinonderhoud, maar vervangt zo nodig wel jaarlijks de bovenste laag van het zandbakzand bij de openbaar toegankelijk schoolpleinen. Scholen kunnen hun terrein overigens zo natuurlijk en groen inrichten als ze dat zelf willen. Het heeft ook een educatieve functie. Er is eventueel ondersteuning beschikbaar vanuit de provincie, IVN en Landschapsbeheer. Het Huis voor de Sport en School in Beweging zijn partijen die het bewegen op schoolpleinen en -terreinen stimuleren. Het bevordert de gezondheid van leerlingen. Wanneer schoolterreinen uitdagen tot spelen en bewegen, is dat winst voor kinderen en de wijk. Vanuit de dorpen wordt daarom graag meegedacht over de locatie en inrichting van speelplekken.

12 Verkeersveilige schoolomgeving

In 2023 is de notitie Inventarisatie Veilige Schoolomgeving vastgesteld. Deze notitie is opgesteld door een onderzoeksbureau. Die heeft de verkeerssituatie bij alle basisscholen in het Westerkwartier geïnventariseerd en beoordeeld. Vervolgens zijn er bij elke schoolomgeving maatregelen voorgesteld om deze herkenbaar, veilig en uniform in te richten.

In de notitie zijn er drie verbeterniveaus voorgesteld. Het Basispakket, Pluspakket 1 en Pluspakket 2. We zetten in om het basisoniveau bij alle scholen op orde te krijgen. Dit betekent dat er is gekozen om uitvoering te geven aan het Basispakket. Het basisoniveau geeft aan waar de schoolomgeving minimaal aan moet voldoen en bestaat uit maatregelen die redelijk snel uitvoerbaar zijn. Het betreft het herkenbaar maken van de schoolomgevingen door middel van schoolzonemarkering en Juliepalen. De schoolzones krijgen een hoge attentiewaarde, doordat het wegdek in rood wordt gerealiseerd. Meerdere scholen in het Westerkwartier zijn inmiddels op het basisoniveau gebracht.

De verwachting is dat er in 2024 kan worden gestart met de uitvoering van het Basispakket. De exacte planning wordt z.s.m. met de schoolbesturen gecommuniceerd, evenals de tekeningen die voor de scholen worden opgesteld. Om het basispakket financieel te kunnen uitvoeren is er subsidie bij het Rijk aangevraagd. Het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat heeft de subsidie van een half miljoen euro toegekend. Dit is 50% van de investering. De gemeente Westerkwartier draagt zelf de resterende 50% bij om het Basispakket te kunnen uitvoeren.

Het team Wegen, Verkeer en Vervoer (WVV) overlegt met de schoolbesturen over het realiseren van de benodigde maatregelen. Team WVV sluit indien nodig aan bij de werkgroep IHP om met de schoolbesturen in gesprek te gaan over zaken m.b.t. de uitvoering, planning, communicatie, etc.

Een school kan Veilig Verkeer Nederland benaderen om te ondersteunen bij het opstellen van een verkeersplan. Dit plan stuurt op het gedrag van leerlingen, leraren, ouders en verzorgers binnen de schoolzone. Meerdere scholen hebben een verkeerscommissie en betrekken omwonenden er bij. Er worden gedragsafspraken gemaakt, en rijroutes en aanwijzingen op papier gezet. Ondanks de inzet van directie, personeel en leerlingen, blijven er (groot)ouders die zich niet aan de afspraken houden.

13 Ruimten voor bewegingsonderwijs

De gemeente is, als onderdeel van de onderwijshuisvesting, verantwoordelijk voor het voldoende beschikbaar zijn van ruimten voor bewegingsonderwijs voor PO- en VO-scholen. Voor het primair onderwijs geldt dat groep één en twee minimaal 3,75 uur per week in een ruimte op school gymmen. Vaak is dit het speellokaal. Als een speellokaal niet in school aanwezig is, wordt gezocht naar de dichtstbijzijnde ruimte die geschikt is voor bewegingsonderwijs voor deze groepen. Voor groep drie tot en met acht, en het voortgezet onderwijs, is dit afhankelijk van waar de gym- en sportzalen zijn. De ruimten voor bewegingsonderwijs worden in onze gemeente op verschillende manieren geregeld:

- Een in pandige ruimte bewegingsonderwijs op de eigen school;
- Een ruimte bewegingsonderwijs die bij een dorps huis of MFC hoort;
- Een sporthal die door een commerciële exploitant geëxploiteerd wordt;
- Een sporthal of gymzaal in het beheer van de gemeente.

Sinds 1 augustus 2023 is elke school in het primair onderwijs verplicht om minimaal 1,5 uur per week bewegingsonderwijs aan te bieden aan de leerlingen. Niet elke school voldeed hier voor 2023 aan. We zien door deze verplichting op een aantal plekken knelpunten ontstaan. Op deze plekken is niet voldoende ruimte beschikbaar binnen de schooltijden om aan alle groepen voldoende uren bewegingsonderwijs te geven.

Op de volgende scholen en/of sporthallen zien we problemen, waar we al over na denken:

- Violier in Leek (in pandige ruimte bewegingsonderwijs in gemeentelijk eigendom);
- Nijenoert in Leek (in pandige ruimte bewegingsonderwijs in gemeentelijk eigendom);
- De Leegens in Grootegast (sporthal commerciële exploitant: vier scholen primair onderwijs en één voortgezet onderwijs sporten hier).

Het totale aanbod in dorpen aan bewegingsonderwijs is in beeld. Naast dat de ruimtes worden gebruikt voor bewegingsonderwijs gebruiken ook sportverenigingen de ruimtes. Dit gebeurt vaak na schooltijd. Mocht dit wel onder schooltijden gebeuren en is er te weinig ruimte, dan heeft het onderwijs voorrang op de sportverenigingen.

14 Veiligheid, verzekeringen en schade door bijzondere omstandigheden

14.1 Integraal veiligheidsbeleid

Schoolbesturen zijn wettelijk verplicht om een plan te hebben voor veiligheid, gezondheid en milieu: een Veiligheidsplan. Een schoolbestuur heeft het als volgt verwoord: "We vinden het belangrijk dat alle betrokkenen zich veilig voelen op school. Veiligheid is een breed begrip. In beginsel gaat het om sociale en psychische veiligheid, maar daarnaast speelt fysieke veiligheid een belangrijke rol. Veiligheid speelt een rol in de relaties, maar ook in de directe omgeving, waarbij gedacht kan worden aan de veiligheid van en in het gebouw en de veiligheid van en in de directe omgeving van de school. Wij dragen verantwoordelijkheid (zorg) voor een veilige leer- en werkomgeving voor leerlingen, medewerkers en bezoekers." De gemeente Westerkwartier heeft een eigen geactualiseerd Integraal Veiligheidsplan.

14.2 Schade, vergoeding en verzekering

De gemeente heeft een verzekering die schade aan opstallen en inventarissen dekt als die ontstaat door bijzondere omstandigheden zoals brand, storm, bliksem, binnendringend water, inbraak en vandalisme. In de verordening voorzieningen huisvesting is opgenomen dat schoolbesturen de mogelijkheid hebben om schade door deze bijzondere omstandigheden te declareren bij de gemeente. In het voorgaande IHP zijn al afspraken gemaakt over het melden en afhandelen van schade door bijzondere omstandigheden. Hiervoor hebben de schoolbesturen een protocol met instructie ontvangen.

Schades tot €2.500 vallen onder het eigen risico van de gemeente en moeten gemeld worden bij de huisvestingsadviseurs van de gemeente. Schades boven de €2.500,- komen in aanmerking voor vergoeding door de verzekering. Deze moeten óók gemeld worden bij schade@westerkwartier.nl. De gemeente dient de schade dan in bij de verzekering. Een schade groter dan €5.000 wordt vrijwel

altijd door een expert onderzocht. Bij vandalisme wordt altijd aangifte gedaan. De basisafpraak is dat scholen proberen te voorkomen dat er schade veroorzaakt wordt.

14.3 Taxatie

De gemeente heeft een opstal- en inventaris verzekering voor alle scholen. Om de verzekerde waarden bij de tijd te houden worden opstallen en inventarissen regelmatig getaxeerd. De inventarissen worden elke drie jaar getaxeerd. De opstallen worden elke zes jaar getaxeerd. De nieuwe taxatie leidt tot een nieuwe verzekerde waarde.

Wanneer er tussentijds grote wijzigingen plaatsvinden, dient dit aan de gemeente doorgegeven te worden. Denk hierbij aan de aanschaf van een grote hoeveelheid apparatuur, zonnepanelen, een verbouwing en/of een nieuwe huurder in het gebouw.

14.4 Zonnepanelen

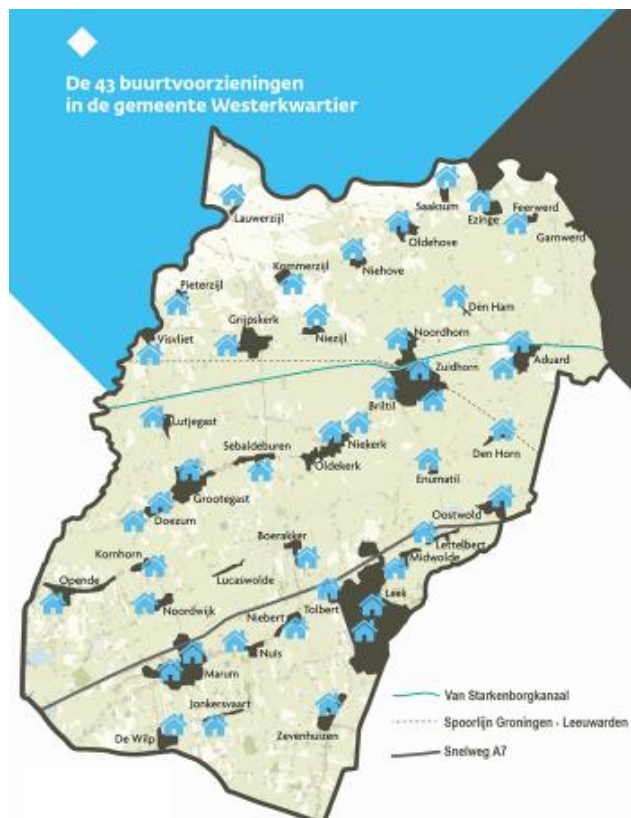
Naast de bovenstaande verzekeringen heeft de gemeente ook een aparte verzekering voor zonnepanelen. Zodra er zonnepanelen op een school geplaatst zijn, is het belangrijk om dit ook aan de gemeente door te geven. Op deze manier kloppen de verzekerde gegevens. De scholen kunnen een speciaal aanvraagformulier gebruiken en dit ingevuld sturen aan de gemeente. Zonnepanelen zijn voor verzekeraars en de gemeente een groter risico. Bij plaatsing op gebouwen gelden eisen aan de gebouwen, en uiteraard gelden ook eisen aan de installatie en de zonnepanelen zelf. Voorafgaande aan de plaatsing dienen de schoolbesturen dit te overleggen met de gemeente.

14.5 Voorkomen van schade

Tijdens de werkgroep IHP wordt ook vandalismeschade met regelmaat besproken. We bespreken locaties waar vandalisme regelmatig plaatsvindt, maar bespreken ook wat we, in het algemeen, kunnen doen om vandalismeschade tegen te gaan. Het gaat hierbij niet alleen om de technische aanpassingen als het plaatsen van hekken en camera's, maar ook om bewustwording en sociale controle. Denk hierbij aan het snoeien van struiken zodat de burens zicht houden op de panden, en geen containers tegen gevels plaatsen. Het kan ook helpen om zo weinig mogelijk losse elementen te hebben. Bij herhaaldelijk vandalisme worden de BOA's van de gemeente ingeschakeld om de betreffende scholen extra in de gaten te houden. De inzet van camera's kan bijdragen aan de veiligheid. Bij nieuwe schoolgebouwen worden die meegenomen in het bestek; bij bestaande scholen bepalen de schoolbesturen zelf of ze camera's willen plaatsen. Er is geen regeling voor.

15 Maatschappelijke functie van scholen in dorpen

Naar de maatschappelijke functie van scholen in dorpen is onderzoek gedaan. Voor de leefbaarheid van een dorp is een eigen school geen noodzaak, mits er andere voorzieningen zijn waar de inwoners elkaar kunnen ontmoeten. Dorpsverenigingen en Plaatselijk Belang vinden het vaak wél belangrijk dat er minimaal één school in het dorp is. Het dorp is daarmee aantrekkelijker om te wonen. Niet ieder dorp heeft echter (nog) een eigen school. Dorpshuizen zijn daarom belangrijk voor de leefbaarheid als voorziening voor inwoners. De gemeente Westerkwartier heeft recent beleid voor de dorpshuizen opgesteld. De onderstaande kaart geeft een overzicht van het aantal dorpshuizen in de gemeente, verdeeld over de verschillende dorpen. De gemeente heeft ook leefbaarheidsadviseurs in dienst, die contact hebben met de dorpsverenigingen. Daarnaast zijn er de dorpsvisies.

Toch kunnen ook scholen – naast het verzorgen van onderwijs als basistaak – een bredere maatschappelijke functie hebben. Scholen mogen het gebouw beschikbaar stellen voor maatschappelijke activiteiten en/of verhuren voor bijvoorbeeld buitenschoolse opvang. Een andere maatschappelijke functie van een school is als natuurlijke ontmoetingsplaats van kinderen, ouders, grootouders en anderen. Op en rond een school ontstaan veel vriendschappen.

Voor medegebruik door maatschappelijke organisaties is geen toestemming van de gemeente nodig; voor het verhuren van onderwijsruimten wel. De schooldirecties maken dus zelf de keuze om het schoolgebouw al dan niet in te zetten voor partijen uit het dorp. In theorie kan het gebouw vanaf halverwege de middag tot laat in de avond gebruikt worden. Dit brengt mogelijk extra beheers- en verbruikskosten met zich; en niet iedere school wil/kan dat. Juist waar in een dorp geen of weinig andere voorzieningen zijn, kan het uitkomst bieden. Het initiatief voor het schoolgebruik wordt meestal door een samenwerkingspartner of lokale vereniging of organisatie genomen.

In dorpen waar voldoende andere voorzieningen zijn, kan het als concurrentie voor marktpartijen of dorpshuizen worden ervaren. We willen het dubbel gebruik van ruimten in een schoolgebouw zo veel mogelijk stimuleren. Bij nieuwbouw of uitbreiding kan hierbij de compartimentering – vanwege brandveiligheid - al rekening mee gehouden worden. Een deel van de ruimten verhuren is dan eenvoudiger. Het is dan ook niet altijd nodig om een brandmeldinstallatie met bewaking te hebben.

16 Financiën: Rijk, schoolbesturen en gemeente

16.1 Bekostigingssysteem in Nederland

Het Rijk bekostigt het funderend onderwijs in Nederland via de schoolbesturen en de gemeenten. De schoolbesturen ontvangen een lumpsum bedrag voor personeelskosten en voor materiële kosten. De vergoeding voor de materiële kosten is bedoeld voor: onderhoud, aanpassingen, energiekosten, onderwijskundige vernieuwing, publiekrechtelijke heffingen en exploitatie. De geldstroom van het Rijk naar de gemeenten betreft: nieuwbouw, uitbreiding en tijdelijke huisvesting; eerste inrichting onderwijsleerpakket en meubilair; constructiefouten; verzekeringen en OZB; bouw, exploitatie (het VO ontvangt hiervoor zelf bekostiging) en onderhoud van gymzalen; vandalismeschade en kosten ambtelijk apparaat.

De verantwoordelijkheid voor de onderwijshuisvesting is dus verdeeld tussen gemeente en schoolbestuur. De wetgever heeft de verdeling van verantwoordelijkheden in de WPO, de WVO en de WEC beschreven. Nieuwbouw en uitbreiding is voor de gemeente; onderhoud, aanpassingen en exploitatie is voor het schoolbestuur. Renovatie wordt (nu nog) aan het overleg tussen gemeente en schoolbestuur gelaten. Bij constructiefouten en schade door bijzondere omstandigheden, kunnen schoolbesturen op basis van de verordening een beroep doen op de gemeente.

De verdeling van de verantwoordelijkheid is beschreven met begrippen die altijd weer voor interpretatievraagstukken zullen zorgen. Nadere invulling van die begrippen is niet altijd mogelijk, of wenselijk omdat zich dan weer situaties zullen voordoen waarin een dergelijke invulling onbedoeld belemmerend werkt. Met andere woorden: er zal altijd een grijs gebied blijven waarbinnen de juiste keuze aan de beoordeling van de betrokken partijen is. Dat vraagt om professionele, oplossingsgerichte houding van gemeenten en schoolbesturen.

De gemeente ontvangt middelen via de cluster Educatie in de algemene uitkering. De hoogte van de algemene uitkering wordt bepaald via van tevoren vastgestelde maatstaven. De middelen voor onderwijshuisvesting zijn geen doeluitkering, en de gemeente kan dus zelf bepalen of ze meer of minder middelen voor onderwijshuisvesting in zet. Het is weer wel een wettelijke taak. Het grote probleem daarbij is echter dat de ontvangen rijksmiddelen ontoereikend zijn voor de bekostiging.

Op basis van een rekenmethode van Bouwstenen voor Sociaal, heeft de gemeente Westerkwartier jaarlijks € 8,7 miljoen nodig om aan de minimale huisvestingseisen te voldoen. De gemeente ontvangt jaarlijks € 4,1 miljoen van het Rijk voor de totale kosten van de onderwijshuisvesting. Dit beeld is niet uniek, aangezien vrijwel alle gemeenten twee keer zoveel geld nodig hebben. De gemeente Westerkwartier heeft tussen de € 5,0 en € 6,0 miljoen aan structurele lasten voor de onderwijshuisvesting staan, inclusief de kosten van de gymzalen voor het bewegingsonderwijs.

De bekostiging voor scholen in het primair onderwijs is in 2023 vereenvoudigd. De doelstelling was drieledig: het verminderen van de complexiteit, het verminderen van de onbedoeld sturende werking en het vergroten van de voorspelbaarheid van de te ontvangen bekostiging. Scholen voor het basisonderwijs en speciaal onderwijs krijgen een basisbedrag per leerling en school. Schoolbesturen kunnen dit geld naar eigen inzicht besteden. Ook wordt het volledige bedrag voortaan per kalenderjaar vastgesteld. Uit meerdere onderzoeken, zoals het interdepartementaal beleidsonderzoek (IBO), blijkt dat de materiële bekostiging voor scholen te laag is. Veel schoolbesturen kunnen met de inkomsten de totale huisvestingskosten niet dekken.

In het voorgezet onderwijs krijgen schoolbesturen één budget voor de basisbekostiging. Dit hele budget heet de lumpsum. De scholen krijgen daarnaast extra middelen via aanvullende regelingen. Scholen ontvangen een subsidie bestaande uit een deel voor personeel en een deel voor lopende exploitatiekosten. Het onderdeel lopende kosten (bijvoorbeeld schoonmaak, lesmateriaal, elektriciteit, verwarming) wordt berekend en ontvangen via een vast bedrag per leerlingencategorie, en een vast bedrag per school. Dit budget is behalve voor de exploitatie, ook bedoeld voor reparatie, onderhoud en aanpassingen aan het schoolgebouw en het schoolterrein.

16.2 Financiële gevolgen investeringen IHP

De voorzieningen die op de **korte termijn** in het uitvoeringsprogramma komen te staan, vragen een investering tussen de 60 en 70 miljoen euro. De bijbehorende kapitaallasten bedragen, bij een rente van 1,5 procent en een afschrijving in 40 jaar, tussen de 2,4 en 2,8 miljoen euro (4% van investering).

- Voor het Lauwers College is een totale investering nodig van circa 13,3 miljoen euro, waarvan circa 1,8 miljoen voor infrastructuur en verplaatsing van het voetbalveld;
- Voor de (ver)nieuwbouw van Christal in Grootegast is ongeveer 2,5 tot 3,0 miljoen euro nodig;
- Voor de nieuwbouw van rsg de Borgen ramen wij – inclusief infrastructuur en exclusief gymzalen of sportzalen – een investeringsbedrag tussen de 45 en 55 miljoen euro.

Voor het eventueel samen huisvesten van De Borgstee en De Triangel is, in afwachting van de plannen, geen budget gereserveerd. In principe is het schoolgebouw van De Borgstee geschikt, en zijn inpanidige aanpassingen voor rekening van het schoolbestuur. Een uitbreiding van het gebouw lijkt niet nodig. Het is aan het schoolbestuur en de kinderopvangorganisatie om zelf te investeren in ruimten voor een (I)KC. De gemeente kan wel meedenken over de mogelijkheden, maar investeert hier niet in.

Bij de **middellange termijn** zijn meerdere scenario's genoemd. Bij de uitwerking van de scenario's in het uitvoeringsprogramma, kunnen we globaal aan geven welke kosten hier mee gemoeid zijn. In de tekst bij het Onderwijshuisvestingsprogramma 2025, worden de te verwachten investeringen als toekomstige opties genoemd. De bedragen (huidige prijsniveau) worden aan de opties toegevoegd, zodat die vanaf 2025 bekend zijn voor het meerjarenperspectief van gemeente en schoolbesturen.

17 Kaders en conclusies

In dit hoofdstuk zetten we de in het IHP genoemde kaders nog eens op een rij. Het betreffen in feite afspraken tussen schoolbesturen en gemeente over onderwijshuisvesting en aanverwante zaken. Voor alle partijen is dan duidelijk wat de kaders zijn, en dat er expliciet overeenstemming over is. Tot slot kunnen we enkele conclusies trekken uit de beschouwingen die in dit IHP zijn gemaakt.

17.1 Kaders

1. We kiezen voor het Kwaliteitskader PO en VO als standaard voor nieuwbouw en uitbreiding; de financiële bijlage met de bouwkostendata nemen we als uitgangspunt voor de bekostiging.
2. De gemeente neemt haar wettelijke verantwoordelijkheid voor de voorzieningen in de onderwijshuisvesting zoals door het Rijk bepaald, en omschreven in de diverse onderwijswetten. De schoolbesturen houden zich aan de wettelijke verplichtingen met betrekking tot het onderhoud, de exploitatie en het beheer van schoolgebouwen. Eveneens zoals in de WPO en WVO beschreven. De schoolbesturen en de gemeente volgen de bepalingen die in nieuwe wetgeving verankerd zijn.
3. We spannen ons in om alle schoolgebouwen in 2023 minimaal te laten voldoen aan het energielabel C. Daarnaast streven we naar energieneutrale en aardgasvrije scholen in 2050.
4. We streven naar (integrale) kindcentra ten behoeve van leerlingen, ouders en verzorgers.
5. De verhuur van leegstaande ruimten in bestaande schoolgebouwen wordt overgelaten aan de schoolbesturen. Er is gemeentelijke toestemming nodig, en de huur dient kostendekkend te zijn.
6. De gemeente investeert alleen in kinderopvangruimten op vrijwillige basis bij nieuw te bouwen (I)KC's, waarvan zij ook bouwheer en opdrachtgever is. Het vastgoedbeleid is hiervoor leidend.
7. We streven naar zoveel openbaar toegankelijk schoolpleinen en – terreinen. Schoolbesturen en gemeenten ondertekenen bij wederzijds akkoord, het actuele formulier voor deze speelterreinen.
8. Alle scholen worden via een Basispakket op het basisniveau verkeersveilige omgeving gebracht.
9. Schoolgebouwen kunnen, meer dan in de huidige situatie, op vrijwillige basis buiten schooltijden ingezet worden voor maatschappelijke functies. Verzoeken hiervoor vanuit de wijk of het dorp worden zo mogelijk ingewilligd. Scholen mogen een gebruiksvergoeding vragen aan gebruikers.
10. De verdeling van de schoolgebouwen in een korte termijn, middellange termijn, en lange termijn nemen we als uitgangspunt voor het opstellen van een uitvoeringsprogramma IHP.

17.2 Conclusies

- a. We concluderen uit dit IHP dat in de plattelandsgemeente Westerkwartier relatief veel oude schoolgebouwen staan, en ook relatief veel kleine scholen in het totale bestand aanwezig zijn.
- b. We concluderen dat de gemeente Westerkwartier meer structurele middelen vanuit het Rijk nodig heeft om aan de benodigde vervanging van de schoolgebouwen door nieuwbouw te voldoen.
- c. We concluderen dat de schoolbesturen te weinig structurele middelen van het Rijk ontvangen om de schoolgebouwen en -terreinen te verduurzamen, onderhouden, aan te passen en te exploiteren.

Bijlagen

Bijlage 1. Leerlingenprognoses primair onderwijs met ruimtebehoefte

Tabel 1 Overzicht leerlingen per school: t/m 2026/2027 o.b.v. de korte termijn berekening, vanaf 2027/2028 o.b.v. de lange termijn berekening

Gemeente Westerkwartier																				PVGpro
Telling 1 oktober -	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035	2036	2037	2038	2039
Schooljaar	21-22	22-23	23-24	24-25	25-26	26-27	27-28	28-29	29-30	30-31	31-32	32-33	33-34	34-35	35-36	36-37	37-38	38-39	39-40	40-41
Marum eo																				
de Bron 06QT	259	260	257	258	255	269	272	271	273	280	281	280	275	266	260	254	247	240	233	224
De Springplank 18RI	184	170	160	160	165	168	170	169	170	174	175	175	171	166	162	158	154	150	145	140
De Wilp-Jonkersvaart																				
de Dorpel 18UF	64																			
KC de Steltloper05UR	93	149	154	152	147	156	159	158	158	152	149	147	145	134	124	117	109	103	98	90
Nuis-Niebert																				
Het Sterrenpad 04OE	167	147	131	130	131	132	134	133	135	136	136	135	133	129	125	121	117	113	109	104
Boerakker																				
SWS de Klimboom 06PQ	70	68	73	74	77	77	77	76	76	77	77	77	75	74	73	71	70	68	66	64
Grootegast																				
GBS Christal 04DE	119	111	102	94	90	91	91	89	89	87	87	87	88	89	89	88	87	86	84	82
J Kuipers 05OR	145	139	178	185	183	173	172	170	172	172	176	176	178	180	180	178	175	173	172	167
Molenberg 06BP	80	78	81	85	82	84	83	83	83	84	86	86	86	87	87	87	85	84	83	81
Lutjegast																				
Fundament 07EM	66	67	67	65	66	72	69	67	68	69	70	73	72	72	72	69	67	65	61	58
Doezum																				
Remmelt Booy 03LR	73	61	63	63	66	67	64	66	70	71	72	74	72	72	72	73	73	72	71	69
Kornhorn																				
De Groene Borg 05QF	54	53	45	48	49	49	49	48	48	48	48	48	49	49	48	49	49	48	47	45
Opende																				
Klister 08SV	124																			
de Binding 08GZ	110	227	221	220	217	220	221	214	206	201	200	199	199	201	199	199	199	197	194	192
Niekerk-Oldekerk eo																				
Opstap 18FY	95	94	89	87	93	92	95	96	96	96	95	94	91	88	85	81	78	75	71	68
Rehoboth 06QV	157	162	173	178	188	190	196	198	199	198	197	194	188	181	176	167	161	155	147	140
Enumatil-Lettelbert Midwolde-Oostwold																				
De Gavelander 13XX	62	63	61	64	67	72	72	71	71	70	69	66	60	55	51	46	42	37	35	31
Tolbert-Leek-Oostindie																				
De Beelen 13QL	135	129	136	126	128	128	129	127	127	128	127	127	125	124	124	123	123	123	122	122
De Regenboog 12BY	184	177	176	176	175	178	179	177	177	178	177	176	174	173	172	172	171	171	170	169
De Springplank 14ZB	178	177	183	178	178	177	178	176	176	176	175	175	173	172	171	170	170	170	169	168

Tabel 1 Overzicht leerlingen per school: t/m 2026/2027 o.b.v. de korte termijn berekening, vanaf 2027/2028 o.b.v. de lange termijn berekening

Telling 1 oktober -	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035	2036	2037	2038	2039
Schooljaar	21-22	22-23	23-24	24-25	25-26	26-27	27-28	28-29	29-30	30-31	31-32	32-33	33-34	34-35	35-36	36-37	37-38	38-39	39-40	40-41
Leek inclusief Oostindië																				
Nijenoert 12VA	292	278	274	271	273	274	275	272	273	273	273	272	269	267	266	266	265	266	266	267
de Stapsteen 11FK	191	188	175	175	174	168	169	167	167	167	167	167	165	164	163	163	163	163	163	164
Oostindië-Tolbert-Zevenhuizen																				
De Hasselbraam 12MY	134	149	160	160	168	187	191	193	197	201	203	206	206	202	201	198	195	192	188	184
Panhuysschool 11RI	269	278	283	275	282	290	297	300	306	312	315	320	319	313	311	306	303	297	292	285
Zevenhuizen																				
De Delta 08BV	77	75																		
De Zevenster 14BG	116	114	183	181	181	176	177	183	188	197	204	209	208	205	205	200	198	194	188	181
Aduard-Den Ham-Den Horn																				
SWS de Adeborg 07IM	124	125	122	122	115	117	120	120	120	122	123	122	124	125	123	121	118	115	110	106
Zuidhorn-Brittil																				
CBS het Anker 11XF	276	294	287	292	290	293	306	310	312	312	312	310	310	308	307	306	303	299	296	292
CS de Windroos 12PJ	219	220	214	217	221	226	238	241	243	242	242	241	241	239	238	237	235	233	230	227
OBS de Borgh 03FT	339	339	319	320	320	332	344	348	350	349	349	348	348	346	344	343	340	336	332	327
Zuidhorn eo- Noorderhorn-Aduard eo																				
GVBS de Brug 09JJ	263	264	264	266	263	257	258	261	262	262	263	261	262	261	259	258	255	251	247	243
SLS Nautilus 09HB	57	69	78	84	83	85	86	87	87	87	88	87	87	87	86	86	85	84	82	81
Noorderhorn																				
SWS de Vlieger 12GQ	70	69	68	70	65	68	65	65	63	62	59	58	60	58	55	54	52	52	51	51
Oldehove-Niehove-Saaksum																				
SWS de Humstee 08AF	122	106	96	90	91	92	93	93	93	93	95	94	93	89	86	83	78	74	70	67
Onder de Wieken 22LV	59	52	55	55	55	59	60	60	60	60	61	60	59	57	55	53	50	48	45	43
Ezinge-Feewerd-Garnwerd																				
Kromme Akkers 03DF	61	55	55	47	46	44	42	42	44	45	47	48	49	48	47	47	45	44	44	42
SWS Op Wier 06AL	54	49	47	42	44	42	40	40	42	43	45	46	47	46	45	45	43	42	42	40
Grijpskerk-Visvliet-Niezijl-Pieterzijl																				
CBS de Borgstee 07YQ	191	188	193	189	187	186	185	182	182	176	172	172	172	175	176	177	176	174	170	165
OBS de Triangel 19KD	87	91	85	83	84	80	80	78	79	76	74	74	74	75	76	76	76	75	73	71
Kommerzijl-Lauwerzijl																				
CS de Rietstek 08AI	63	63	66	67	67	67	63	64	60	56	53	52	51	51	50	48	45	44	42	38
Totaal aant llngn	5483	5398	5374	5349	5366	5438	5499	5495	5522	5532	5542	5536	5498	5428	5363	5290	5202	5113	5008	4888

Tabel 2 Overzicht ruimtebehoefte per school in m²-ers op basis van het in Tabel 1 gepresenteerde aantal leerlingen

Gemeente Westerkwartier																				PVGpro
Telling 1 oktober	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035	2036	2037	2038	2039
Schooljaar	21-22	22-23	23-24	24-25	25-26	26-27	27-28	28-29	29-30	30-31	31-32	32-33	33-34	34-35	35-36	36-37	37-38	38-39	39-40	40-41
Marum eo																				
de Bron 06QT	1503	1508	1493	1498	1483	1553	1568	1563	1573	1608	1613	1608	1583	1538	1508	1478	1442	1407	1372	1327
De Springplank 18RI	1126	1055	1005	1005	1030	1045	1055	1050	1055	1075	1080	1080	1060	1035	1015	995	975	955	929	904
De Wilp-Jonkersvaart																				
De Dorpel 18UF	522	517																		
KC de Steltloper05UR	668	949	975	965	939	985	1000	995	995	965	949	939	929	874	824	789	748	718	693	653
Nuis-Niebert																				
Het Sterrenpad 04OE	1040	939	859	854	859	864	874	869	879	884	884	879	869	849	829	809	789	768	748	723
Boerakker																				
SWS de Klimboom 06PQ	552	542	567	572	587	587	587	582	582	587	587	587	577	572	567	557	552	542	532	522
Grootegast																				
GBS Christal 04DE	799	758	713	673	653	658	658	648	648	638	638	638	643	648	648	643	638	633	623	612
J Kuipers 05OR	929	899	1095	1131	1120	1070	1065	1055	1065	1065	1085	1085	1095	1105	1105	1095	1080	1070	1065	1040
Molenberg 06BP	602	592	607	628	612	623	617	617	617	623	633	633	633	638	638	638	628	623	617	607
Lutjegast																				
Fundament 07EM	532	537	537	527	532	562	547	537	542	547	552	567	562	562	562	547	537	527	507	492
Doezum																				
Remmelt Booy 03LR	567	507	517	517	532	537	522	532	552	557	562	572	562	562	562	567	567	562	557	547
Kornhorn																				
De Groene Borg 05QF	472	467	426	441	446	446	446	441	441	441	441	441	446	446	441	446	446	441	436	426
Opende																				
Klister 08SV	824	814																		
de Binding 08GZ	753	1342	1312	1307	1292	1307	1312	1276	1236	1211	1206	1201	1201	1211	1201	1201	1201	1191	1176	1166
Niekerk-Oldekerk eo																				
Opstap 18FY	678	673	648	638	668	663	678	683	683	683	678	673	658	643	628	607	592	577	557	542
Rehoboth 06QV	990	1015	1070	1095	1146	1156	1186	1196	1201	1196	1191	1176	1146	1110	1085	1040	1010	980	939	904
Enumatil-Lettelbert Midwolde-Oostwold																				
De Gavelander 13XX	512	517	507	522	537	562	562	557	557	552	547	532	502	477	457	431	411	386	376	356
Tolbert-Leek-Oostindie																				
De Beelen 13QL	879	849	884	834	844	844	849	839	839	844	839	839	829	824	824	819	819	819	814	814
De Regenboog 12BY	1126	1090	1085	1085	1080	1095	1100	1090	1090	1095	1090	1085	1075	1070	1065	1065	1060	1060	1055	1050
De Springplank 14ZB	1095	1090	1120	1095	1095	1090	1095	1085	1085	1085	1080	1080	1070	1065	1060	1055	1055	1055	1050	1045

Tabel 2 Overzicht ruimtebehoefte per school in m²-ers op basis van het in Tabel 1 gepresenteerde aantal leerlingen, vervolg

Gemeente Westerkwartier																			PVGpro	
Telling 1 oktober	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035	2036	2037	2038	2039
Schooljaar	21-22	22-23	23-24	24-25	25-26	26-27	27-28	28-29	29-30	30-31	31-32	32-33	33-34	34-35	35-36	36-37	37-38	38-39	39-40	40-41
Leek inclusief Oostindië																				
Nijenoert 12VA	1669	1598	1578	1563	1573	1578	1583	1568	1573	1573	1573	1568	1553	1543	1538	1538	1533	1538	1538	1543
de Stapsteen 11FK	1161	1146	1080	1080	1075	1045	1050	1040	1040	1040	1040	1040	1030	1025	1020	1020	1020	1020	1020	1025
Oostindië-Tolbert-Zevenhuizen																				
De Hasselbraam 12MY	874	949	1005	1005	1045	1141	1161	1171	1191	1211	1221	1236	1236	1216	1211	1196	1181	1166	1146	1126
Panhuyschool 11RI	1553	1598	1623	1583	1618	1659	1694	1709	1739	1769	1784	1810	1805	1774	1764	1739	1724	1694	1669	1634
Zevenhuizen																				
De Delta 08BV	587	577																		
De Zevenster 14BG	783	773	1120	1110	1110	1085	1090	1120	1146	1191	1226	1251	1246	1231	1231	1206	1196	1176	1146	1110
Aduard-Den Ham-Den Horn																				
SWS de Adeborg 07IM	824	829	814	814	778	789	804	804	804	814	819	814	824	829	819	809	794	778	753	733
Zuidhorn-Brittil																				
CBS het Anker 11XF	1588	1679	1644	1669	1659	1674	1739	1759	1769	1769	1769	1759	1759	1749	1744	1739	1724	1704	1689	1669
CS de Windroos 12PJ	1302	1307	1276	1292	1312	1337	1397	1412	1422	1417	1417	1412	1412	1402	1397	1392	1382	1372	1357	1342
OBS de Borgh 03FT	1905	1905	1805	1810	1810	1870	1930	1950	1961	1955	1955	1950	1950	1940	1930	1925	1910	1890	1870	1845
Zuidhorn eo- Noordhorn-Aduard eo																				
GVBS de Brug 09JJ	1523	1528	1528	1538	1523	1493	1498	1513	1518	1518	1523	1513	1518	1513	1503	1498	1483	1463	1442	1422
SLS Nautilus 09HB	487	547	592	623	617	628	633	638	638	638	643	638	638	638	633	633	628	623	612	607
Noordhorn																				
SWS de Vlieger 12GQ	552	547	542	552	527	542	527	527	517	512	497	492	502	492	477	472	462	462	457	457
Oldehove-Niehove-Saaksum																				
SWS de Humstee 08AF	814	733	683	653	658	663	668	668	668	668	678	673	668	648	633	617	592	572	552	537
Onder de Wieken 22LV	497	462	477	477	477	497	502	502	502	502	507	502	497	487	477	467	452	441	426	416
Ezinge-Feewerd-Garnwerd																				
Kromme Akkers 03DF	507	477	477	436	431	421	411	411	421	426	436	441	446	441	436	436	426	421	421	411
SWS Op Wier 06AL	472	446	436	411	421	411	401	401	411	416	426	431	436	431	426	426	416	411	411	401
Grijpskerk-Visvliet-Niezijl-Pieterzijl																				
CBS de Borgstee 07YQ	1161	1146	1171	1151	1141	1136	1131	1115	1115	1085	1065	1065	1065	1080	1085	1090	1085	1075	1055	1030
OBS de Triangel 19KD	638	658	628	617	623	602	602	592	597	582	572	572	572	577	582	582	582	577	567	557
Kommerzijl-Lauwerzijl																				
CS de Rietstek 08AI	517	517	532	537	537	537	517	522	502	482	467	462	457	457	452	441	426	421	411	391
Totaal bvo m ² -ers	35583	36082	34431	34308	34390	34755	35059	35037	35174	35224	35273	35244	35054	34702	34377	34008	33566	33118	32588	31986

Bijlage 2. Leerlingenprognoses voortgezet onderwijs met ruimtebehoefte

Tabel 1 Overzicht korte / lange termijn prognose Voortgezet Onderwijs Westerkwartier

Lingtelling per 1-10..	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035	2036	2037	2038	2039	2040	2041
RB-jaar	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035	2036	2037	2038	2039	2040	2041	2042
WK -Lauwers 00ZV05	329	302	291	281	278	280	274	272	281	285	286	297	302	299	303	305	306	306	305	304
WK -LindenNijeborg	1519	1496	1495	1498	1502	1497	1474	1457	1509	1504	1529	1603	1607	1592	1615	1627	1630	1629	1622	1614
WK -Woldborg 00DI03	132	135	153	164	213	211	206	205	214	217	219	228	232	229	232	234	235	234	233	232
WK-AOC Terra Oldekerk 01NJ	328	395	423	448	433	397	390	388	400	401	407	424	427	422	428	431	432	432	430	428

T/m 2030 o.b.v. korte termijn berekening, vanaf 2031 o.b.v. lange termijn berekening

T/m 2024 feitelijk naar de stand per 1-10-2023 volgens DUO/CFI.

Tabel 2 Overzicht Ruimtebehoefte berekening Exclusief Gymnastiek

Aant m2-ers / RB-jaar	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035	2036	2037	2038	2039	2040	2041	2042
WK -Lauwers 00ZV05	3410	3214	3134	3061	3039	3054	3010	2996	3061	3090	3098	3178	3214	3192	3221	3236	3243	3243	3236	3229
WK -LindenNijeborg	11662	11510	11504	11523	11550	11517	11365	11253	11596	11563	11728	12216	12242	12143	12295	12374	12394	12387	12341	12288
WK -Woldborg 00DI03	2210	2232	2368	2451	2821	2806	2768	2761	2829	2851	2866	2934	2964	2942	2964	2980	2987	2980	2972	2964
WK-AOC Terra Oldekerk 01NJ	2342	2797	2987	3157	3055	2811	2763	2750	2831	2838	2879	2994	3014	2980	3021	3041	3048	3048	3035	3021

Tabel 3 Overzicht Ruimtebehoefte berekening Inclusief Gymnastiek

Aant m2-ers / RB-jaar	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035	2036	2037	2038	2039	2040	2041	2042
WK -Lauwers 00ZV05	3875	3640	3545	3458	3432	3449	3397	3380	3458	3493	3501	3597	3640	3614	3649	3666	3675	3675	3666	3658
WK -LindenNijeborg	13439	13260	13252	13276	13307	13268	13089	12957	13361	13322	13517	14091	14122	14006	14184	14278	14301	14293	14239	14177
WK -Woldborg 00DI03	2403	2431	2593	2692	3134	3116	3071	3062	3143	3170	3188	3269	3305	3278	3305	3323	3332	3323	3314	3305
WK-AOC Terra Oldekerk 01NJ	2834	3389	3621	3829	3704	3406	3348	3331	3431	3439	3489	3630	3655	3613	3663	3688	3696	3696	3679	3663

Bijlage 3. Kwaliteitskaders PO en VO

Scenario	VO 5.000m ² bvo		PO groot 2.423m ² bvo		PO klein 1.312m ² bvo	
	Basis- scenario	Levensduur- scenario	Basis- scenario	Levensduur- scenario	Basis- scenario	Levensduur- scenario
Investeringskosten basis (per m ² bvo)	€ 2.461	€ 2.643	€ 2.602	€ 2.796	€ 2.937	€ 3.152
Aanvullende gebouwprestaties (per m ² bvo)	€ 622	€ 490	€ 683	€ 527	€ 767	€ 609
Totaal investeringskosten basis + aanvullend (per m² bvo)	€ 3.083	€ 3.132	€ 3.285	€ 3.323	€ 3.705	€ 3.761

Tabel 1 Investeringskosten basisreferenties en aanvullende gebouwprestaties per scenario incl. btw. Prijspeildatum april 2024.

Het kwaliteitsniveau zoals in het Kwaliteitskader is omschreven voldoet aan alle eindnormen voor toekomstbestendige huisvesting. Denk aan eisen vanuit het Klimaatakkoord (Sectorale Routekaart met o.a. duurzaamheidsambitie ENG), het Grondstoffenakkoord (circulariteit met o.a. flexibiliteit), de Gezondheidsrichtlijnen (Frisse Scholen met o.a. ventilatie) en beleid voor kansengelijkheid (inclusiviteit en toegankelijkheid).

Bovenstaande bedragen zijn gebaseerd op een aantal uitgangspunten (zie hiervoor: https://www.ruimte-ok.nl/sites/default/files/2024-06/Kwaliteitskader_Huisvesting_juni_2024.pdf). Hieronder een aantal opmerkingen die zorgen voor afwijkende bouwkosten:

- Bovengenoemde bedragen zijn een indicatie van de investeringskosten. Er dient rekening te worden gehouden met een bandbreedte van circa +/- 5% tot + 10% ten opzichte van de referentiebedragen voor de basisreferentie en circa +/- 15% tot +15% voor de aanvullende gebouwprestaties;
- Voor het voortgezet onderwijs kunnen gebouwen vanaf circa 4.000 m² b.v.o. gebruik maken van de resultaten. Ook hier geldt dat bij een gebouw met een kleinere omvang de resultaten voor de juiste gebouwomvang gecorrigeerd moeten worden;
- De kosten voor een VO-school zijn gebaseerd op een school voor havo/vwo. Andere onderwijssoorten hebben een grotere ruimtebehoeften en kennen meer complexe ruimtesoorten. Ter verduidelijking: het VNG normbedrag voor een te bouwen school voor VMBO leerwegondersteunend onderwijs en het profiel bouwen, wonen en interieur bedraagt in 2024 € 3.211,- per m² b.v.o. Dat is een toeslag van bijna € 500,- per m² b.v.o. ten opzichte van het VNG normbedrag voor HAVO/VWO onderwijs;
- De volgende kosten zijn nog niet opgenomen in de prijzen per vierkante meter: projectleiding door de opdrachtgever (1%), honoraria (15%), verzekeringen (0,4%), aansluitkosten (1%), heffingen (0,6%) en BTW (21%; niet over heffingen).

Bijlage 4. Bouwjaar, capaciteit en boekwaarde schoolgebouwen

School	Bouwjaar	Verbouw	Capaciteit (m2 b.v.o.)	Boekwaarde 31-12-2023
Sws De Groene Borg	1922	1958-1978-1986	679	€ 196.561,96
Sws De Klimboom	1951	1983	667	€ 70.931,17
Lauwers College	1953	1981/1998/2005	1697	€ 588.095,87
School met de Bijbel De Brug	1954	2004-2018	1703	€ 1.068.519,50
Cbs 't Fundament	1955	1988-2001	778	€ 103.136,97
Sls Het Nautilus	1955	1965 – 2002 - 2018	884	€ 135.739,12
Sws de Humstee	1956	1988-2004	796	€ 380.336,99
Cbs De Rietstek	1956	1980	483	€ 63.274,72
Cbs Jan Kuipers	1959	1975-1978-1987-2006	1300	€ 463.065,06
Ikc De Steltloper	1966	1974-1981-1986-2005	1058	€ 547.438,07
School met de Bijbel Christal	1972	2004	1061	€ 345.553,89
Cbs Remmelt Booy	1974	2004	815	€ 492.662,79
Sls De Stapsteen	1974	2002-2005	1448	€ 349.033,92
Sws De Vlieger	1975		693	€ 242.354,04
Sws De Adeborg	1980	2014	985	€ 61.665,66
Obs De Triangel	1980		868	€ 119.327,80
Obs De Molenberg	1981		965	€ 385.062,84
Cbs Rehoboth	1981	2008	1285	€ 906.258,98
Cbs De Windroos	1981	2000-2001-2007	1211	€ 661.697,53
Obs Kromme Akkers	1982		477	€ 36.506,15
Cbs De Regenboog	1982	2005	1108	€ 237.238,01
Sws De Zevenster	1984		1116	€ 499.641,03
Rsg de Borgen Lindenberg	1985		8565	€ 1.655.053,78
Obs De Beelen	1987		1286	€ 293.911,16
School met de Bijbel Onder de Wieken	1988	2008	627	€ 255.487,11
Rsg de Borgen Nijeborg	1996		6347	€ 707.482,08
Obs De Opstap	2003		910	€ 795.303,27
Sws Op Wier	2007		587	€ 558.745,02
Obs De Nijenoert	2010		1925	€ 2.094.391,97
Jenaplan 't Sterrenpad	2010		1354	€ 2.674.959,37
Cbs De Borgstee	2011		1622	€ 1.288.103,62
Sws De Gavelander	2011		935	€ 1.294.997,08
School met de Bijbel De Springplank	2012	Vernieuwbouw	1190	€ 727.362,96

Cbs Het Anker	2014		3450*	€ 6.955.168,75
Obs De Borgh	2014		3450*	€ 6.955.168,75
Sls De Binding	2015		1406	€ 2.200.881,19
Obs De Hasselbraam	2019	2024	2895**	€ 6.312.997,58
Cbs Van Panhuys	2019	2024	2895**	€ 6.312.997,58
Cbs De Bron	2022		2962***	€ 6.675.695,69
Obs De Springplank	2022		2962***	€ 6.675.695,69
Rsg de Borgen Woldborg	1947		2241	€ 1.026.476,18
Terra				

*cbs Het Anker en obs De Borgh vormen samen de Noordster. De vierkante meters en de boekwaarde zijn berekend over het hele pand.

**obs De Hasselbraam en cbs Van Panhuys vormen samen de Violier. De vierkante meters en de boekwaarde zijn berekend over het hele pand

***cbs De Bron en obs De Springplank vormen samen het Marelint. De vierkante meters en de boekwaarde zijn berekend over het hele pand

Bijlage 5. Energielabels scholen maatwerkadvies

School	Energielabel
Sws De Adeborg	G
Obs De Beelen	C
School met de Bijbel De Brug	D
School met de Bijbel Christal	E
Cbs 't Fundament	G
Sws De Groene Borg	G
Sws de Humstee	G
Cbs Jan Kuipers	G
Sws De Klimboom	G
Obs Kromme Akkers	D
Obs De Molenberg	F
Sls Het Nautilus	G
Obs De Nijenoert	A+++
School met de Bijbel Onder de Wieken	E
Sws Op Wier	D
Obs De Opstap	C
Cbs De Regenboog	F
Cbs Rehoboth	B
Cbs Remmelt Booy	F
Cbs De Rietstek	G
School met de Bijbel De Springplank	A+
Sls De Stapsteen	E
Ikc De Steltloper	D
Jenaplan 't Sterrenpad	A+++
Obs De Triangel	F
Sws De Vlieger	E
Cbs De Windroos	C
Rsg de Borgen – Woldborg	F
Sws De Zevenster	E

Totaal:

A+++ : 2

A+ : 1

B : 1

C : 3

D : 4

E : 5

F : 5

G : 8

Bijlage 6. Kinderopvang in schoolgebouwen en (I)KC's

School	Kinderdagverblijf/BSO	Verhuurder	Soort
Sws De Adeborg	SKSG	Quadraten	BSO
Cbs Het Anker	SKSG	Gemeente	BSO
Obs De Beelen	SKSG	Quadraten	BSO/KDV
Sls De Binding			
Obs De Borgh	SKSG	Gemeente	BSO
Cbs De Borgstee	Vrolijk	Quadraten	BSO/PSZ
Cbs De Bron	Quadraten Kinderopvang	Gemeente	BSO/KDV
School met de Bijbel De Brug	De Boshut kinderopvang		BSO/KDV
School met de Bijbel Christal			
Cbs 't Fundament			
Sws De Gavelander		Gemeente	
Sws De Groene Borg	SKSG	Quadraten	BSO
Obs De Hasselbraam	SKSG	Gemeente	BSO/KDV
Sws de Humstee	SKSG		
Cbs Jan Kuipers			
Sws De Klimboom	Quadraten Kinderopvang, PSZ Boerakker	Quadraten	BSO/PSZ
Obs Kromme Akkers	KindH		BSO/KDV
Obs De Molenberg	Jaribabo	Quadraten	BSO/KDV
Sls Het Nautilus	SKSG	Quadraten	BSO
Obs De Nijenoert	SKSG	Gemeente	BSO/KDV
School met de Bijbel Onder de Wieken			
Sws Op Wier	Plezierwier		BSO
Obs De Opstap	Jaribabo	Quadraten	BSO
Cbs Van Panhuys	SKSG	Gemeente	BSO/KDV
Cbs De Regenboog	SKSG	Quadraten	BSO
Cbs Rehoboth	Kidscasa	Quadraten	BSO
Cbs Rammelt Booy			
Cbs De Rietstek			BSO/KDV
Obs De Springplank	Quadraten Kinderopvang	Gemeente	BSO/KDV
School met de Bijbel De Springplank			
Sls De Stapsteen	De Jonge Wereld		
Ikc De Steltloper	Quadraten Kinderopvang	Quadraten	BSO/PSZ
Jenaplan 't Sterrenpad			BSO/KDV
Obs De Triangel	Vrolijk	Quadraten	BSO
Sws De Vlieger	SKSG		
Cbs De Windroos	SKSG		
Sws De Zevenster	De Basis	Quadraten	BSO

Bijlage 7. Overzicht openbaar toegankelijke schoolterreinen (-pleinen)

Schoolgebouw met BRIN en bouwjaar			
Brin	School	Bouw	openbaar of niet openbaar toegankelijk schoolplein
05QF	Groene Borg - Kornhorn	1922	openbaar
06PQ	Klimboom - Boerakker	1951	gesloten
08AI	Rietstek - Kommerzijl	1956	gesloten
07EM	Fundament - Lutjegast	1955	openbaar
09HB	Nautilus - Zuidhorn	1955	gesloten
08AF	Humstee - Oldehove	1956	openbaar
05OR	Jan Kuipers - Grootegast	1959	openbaar
05UR	Steltloper - De Wilp	1966	gesloten
11FK	Stapsteen - Leek	1974	gesloten
12GQ	Vlieger - Noordhorn	1975	open
19KD	Triangel - Grijpskerk	1980	gesloten (aanvraag naar open)
07IM	Adeborg - Aduard	1980	gesloten
06QV	Rehoboth - Oldekerk	1981	openbaar
12PJ	Windroos - Zuidhorn	1981	openbaar
06BP	Molenberg - Grootegast	1981	openbaar
12BY	Regenboog - Tolbert	1982	gesloten
03LR	Remmelt Booij - Doezum	1974	openbaar
14BG	Zevenster - Zevenhuizen	1984	gesloten
13QL	Beelen - Tolbert	1987	gesloten
18FY	Opstap - Niekerk	2003	openbaar
12VA	Nijenoert - Leek	2010	openbaar (aanvraag naar open)
07YQ	Borgstee - Grijpskerk	2011	openbaar
13XX	Gavelander - Oostwold	2011	gesloten (SDO)
03FT	Borgh - Zuidhorn	2014	openbaar (SBBZ)
11XF	Anker - Zuidhorn	2014	openbaar (SBBZ)
08GZ	Binding - Opende	2015	openbaar
11RI	Van Panhuys - Leek	2019	openbaar
12MY	Hasselbraam - Leek	2019	openbaar
06QT	Bron - Marum	2022	openbaar
18RI	Springplank Marum	2022	openbaar
09JJ	De Brug - Zuidhorn	1954	tussen 7.00 en 18.00 uur via eigen bord
14ZB	Springplank - Leek	2012	gesloten
22LV	Onder de Wieken - Oldehove	1992	openbaar
04DE	Christal - Grootegast	1973	openbaar
06AL	Op Wier - Ezinge	2007	gesloten
03DF	Kromme Akkers - Garnwerd	1982	gesloten
04OE	't Sterrenpad - Nuis	2010	gesloten

Bijlage 8. Adressenlijst schoolgebouwen

Schoolnaam	Adres	Postcode	Woonplaats
Sws De Adeborg	Kleiweg 1-3	9831 PL	Aduard
Cbs Het Anker	Rijksstraatweg 1	9801 AM	Zuidhorn
Obs De Beelen	Beelen 3	9356 CZ	Tolbert
Sls De Binding	Verbindingsweg 4	9865TE	Opende
Obs De Borgh	Rijksstraatweg 1	9801 AM	Zuidhorn
Cbs De Borgstee	De Singel 11	9843 ES	Grijpskerk
Cbs De Bron	Molenstraat 30-A	9363 BC	Marum
School met de Bijbel De Brug	Boslaan 38	9801 HG	Zuidhorn
School met de Bijbel Christal	Wilgenstraat 47	9860 AA	Grootegast
Cbs 't Fundament	Zeehaanstraat 3	9866 AT	Lutjegast
Sws De Gavelander	De Boomgaard 1	9828 RC	Oostwold
Sws De Groene Borg	Provincialeweg 55	9864 PB	Kornhorn
Obs De Hasselbraam	de Knip 1b	9351 XZ	Leek
Sws de Humstee	De Wengeweer 2	9883 PR	Oldehove
Cbs Jan Kuipers	Noorderdwarslaan 19	9861 CB	Grootegast
Sws De Klimboom	Hoofdweg 46	9362 RA	Boerakker
Obs Kromme Akkers	Hunzeweg 68	9893 PD	Garnwerd
Lauwers College	Reitsema Burchtstraat 4	9843 BG	Grijpskerk
Rsg de Borgen Lindenburg	Waezenburglaan 55	9351 HC	Leek
Sls Het Nautilus	Geert Waldastraat 2	9801 AW	Zuidhorn
Obs De Molenberg	Bovenweg 56-A	9861 GJ	Grootegast
Rsg de Borgen Nijeborg	Waezenburglaan 51a	9351 HC	Leek
Obs De Nijenoert	Nijenoertweg 38 b	9351 HT	Leek
School met de Bijbel Onder de Wieken	De Omloop 10	9883 PW	Oldehove
Obs De Opstap	De Ommegang 11a	9822 AZ	Niekerk
Cbs Van Panhuys	De Knip 1c	9351 XZ	Leek
Cbs De Regenboog	t Oelbred 4	9356 ED	Tolbert
Cbs Rehoboth	Ykesloot 6	9821 TS	Oldekerk
Cbs Rammelt Booy	Terpstrastraat 12	9863 PV	Doezum
Cbs De Rietstek	W. Van Ewsumstraat 1	9882 PM	Kommerzijl
Obs De Springplank	Malijksepad 4	9363 AT	Marum
School met de Bijbel De Springplank	Oldenoert 55	9351 KV	Leek
Sls De Stapsteen	Oldenoert 23-1	9351 KN	Leek
Ikc De Steltloper	Oosterweg 56	9367 RM	De Wilp
Jenaplan 't Sterrenpad	Nieuweweg 57	9364 PB	Nuis
Terra	Molenstraat 12	9821 PG	Oldekerk
Obs De Triangel	Kievitsweg 2a	9843 HA	Grijpskerk
Sws De Vlieger	Hamsterpad 1	9804 PZ	Noordhorn
Sws Op Wier	Schoolstraat 28	9891 BE	Ezinge
Cbs De Windroos	Evertsenstraat 7	9801 GK	Zuidhorn
Rsg de Borgen Woldborg	Kersenlaan 16	9861 CR	Grootegast
Sws De Zevenster	Grote Veenbrandstraat 17	9354 XH	Zevenhuizen

Colofon

Portefeuillehouder: Bé Schollema
Datum: 10 juli 2024

Gemeente Westerkwartier

